

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Brottspåföljdsområdets utbildningscentral

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en lag om Brottspåföljdsområdets utbildningscentral. Lagen skall ersätta den nuvarande lagen om Fångvårdens utbildningscentral.

I den nya lagen beaktas de förändringar som skett i läroanstaltens uppgifter samt ändringarna i den allmänna skollagstiftningen. Utbildningscentralen ger både utbildning som leder till examen och yrkesinriktad tilläggsutbildning på brottspåföljdsområdet samt bedriver forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sitt område. Enligt förslaget ändras också läroanstaltens namn för att bättre motsvara de nya uppgifterna.

Utbildningscentralens förvaltning och beslutanderätt regleras nu i lag på ett utförligare sätt än tidigare. Fördelningen av behörigheten mellan direktören och direktionen görs klarare. Bestämmelserna om beslutanderätten revideras också i övrigt. Direktionen får en bredare sammansättning och i dess uppgifter får verksamhetens utveckling och besluten om allmänna linjedragningar en starkare betoning.

De grundläggande bestämmelserna om undervisning och utbildning som leder till examen och om antagning av studerande flyttas

från förordningen till lagen. Om antagning av studerande till den utbildning som leder till examen beslutar utbildningscentralens direktör.

I den föreslagna lagen föreskrivs på samma sätt som i gällande lag om samarbetet med yrkeshögskolan när det gäller anordnandet av undervisning i det utbildningsprogram på brottspåföljdsområdet som leder till yrkeshögskoleexamen.

De studerandes rättigheter och skyldigheter regleras så som grundlagen förutsätter på lagnivå mer i detalj än för närvarande. Också bestämmelserna om disciplinära påföljder och rättsskyddet för studerande är tydligare än i dag. I den föreslagna lagen föreskrivs om undervisningsspråket och ordningsstadgan samt om anmärkning och varning som kan ges en studerande. Enligt den föreslagna lagen får de studerande drogtestas, en studerande kan förlora sin studierätt och hans eller hennes studier kan avbrytas.

Närmare bestämmelser om utbildningscentralens organisation och uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt hösten 2006.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Inledning	3
2. Nuläge	4
2.1. Lagstiftning och praxis	4
Organisation och uppgifter	4
Examina och annan undervisning	5
De studerandes rättigheter och skyldigheter	7
2.2. Ändringar i det allmänna utbildningssystemet	8
2.3. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet	9
2.4. Bedömning av nuläget	9
3. Målsättning och de viktigaste förslagen	11
3.1. Förvaltning	11
3.2. Undervisning	12
3.3. De studerandes rättigheter och skyldigheter	13
4. Propositionens konsekvenser	14
4.1. Konsekvenser för myndigheterna	14
4.2. Ekonomiska konsekvenser	15
4.3. Samhälleliga konsekvenser	15
5. Beredningen av propositionen	16
DETALJMOTIVERING	17
1. Lagförslaget	17
1 kap. Allmänna bestämmelser	17
2 kap. Förvaltning	17
3 kap. Undervisning och examina	19
4 kap. De studerandenas rättigheter och skyldigheter	20
5 kap. Särskilda bestämmelser	27
2. Närmare bestämmelser och föreskrifter	29
3. Ikraftträdande	29
4. Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning	30
4.1. Allmänt	30
4.2. Drogtestning	30
4.3. Ordningsstadga	31
4.4. Disciplin	32
4.5. Övriga begränsningar av de grundläggande rättigheterna	32
4.6. Grundlagsutskottets utlåtande	32
LAGFÖRSLAG	33
om Brottspåföljdsområdets utbildningscentral	33

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Fångvårdens utbildningscentral som ligger i Dickursby i Vanda är en läroanstalt som lyder under justitieministeriet. Den ger grund- och vidareutbildning samt fortbildning som hänför sig till området för straffverkställighet.

Lagen om Fångvårdens utbildningscentral (136/2001) reformerades år 2001 som en del av omorganisering av kriminalpolitiska uppgifter och straffverkställighetsuppgifter på justitieministeriets förvaltningsområde. I enlighet med grundlagsreformen inkluderades i den nya lagen om utbildningscentralen bestämmelser om disciplin och sökande av ändring.

I samband med organisationsreformen av år 2001 inrättades ett nytt centralt ämbetsverk, Brottspåföljdsverket, till vilket överfördes från ministeriet enligt centralförvaltningsprojektets principer uppgifterna som angår den operativa ledningen av Kriminalvårdsväsendet och Fångvårdsväsendet och deras gemensamma centralförvaltning. Ansvar för den strategiska ledningen av verksamheten och utvecklingen samt lagberedningen på brottspåföljdsområdet övergick från den nedlagda fångvårdsavdelningen till justitieministeriets nyinrättade kriminalpolitiska avdelning. I och med att Brottspåföljdsverket inrättades ändrades den offentlighetsrättsliga Kriminalvårdsföreningen rf. till statens myndighet.

Organisationsreformen på brottspåföljdsområdet påverkade också Fångvårdens utbildningscentralens ställning och uppgifter. Efter organisationsreformen har utbildningscentralen gett utbildning inte bara för fångvårdsbranschen utan också för hela brottspåföljdsområdet, dvs. för Kriminalvårdsväsendets personal. Utbildningscentralens ställning som läroanstalt direkt under justitieministeriet bevarades men för resultatstyrningen av utbildningscentralen svarar nu ministeriets kriminalpolitiska avdelning i stället för den nedlagda fångvårdsavdelningen.

Organisationsreformen av år 2001 gällde

brottspåföljdsområdets centralförvaltning och Kriminalvårdsväsendet. Som bäst pågår en helhetsreform av Fångvårdsväsendet och straffverkställighet. Lagen från år 1889 om verkställighet av straff har ersatts med en ny fängelselag (767/2005) som träder i kraft vid ingången av oktober 2006. Det har också utfärdats en ny lag om verkställighet av häktning och flera andra lagar har ändrats. Reformens centrala innehåll är att öka fångvårdsarbetets planmässighet och påverkande. För fången utarbetas en individuell plan för strafftiden som syftar till att förbättra fångens handlingsförmåga och att minska återfallsbrottslighet.

Samtidigt reformeras också Fångvårdsväsendets organisation. Den nya organisationsstrukturen som består av fem regionfängelser och en riksomfattande hälsovårdsenhet stöder den nya fängelselagens syften och införs samtidigt med den. Reformen syftar också till att öka personalresurser mer än för närvarande till närarbetet med fången genom att centralisera stödtjänster och lätta förvaltningen.

I den nya organisationsstrukturen regionfängelser har en större självständighet än de nuvarande fängelserna och centralförvaltningens detaljerade styrning minskas. Regionfängelset svarar för verkställighet av fängelsestraff och häktning så som lagen förutsätter och enligt resultatmål om vilka har avtalats med Brottspåföljdsverket. Regionfängelset svarar också för utvecklingen av sin egen verksamhet.

Den omfattande helhetsreformen som berör lagstiftningen och organisationer på brottspåföljdsområdet kommer att på flera sätt återspegla sig i personalstrukturen och kunskapskraven för personalen och därigenom utbildningscentralens verksamhet. Ändringarna i personalstrukturen förutsätter en höjning av utbildningsnivån och ändringar i tjänsternas behörighetskrav. Reformen medför nya målsättningar även för utbildningen av den nuvarande personalen. Detta gäller såväl utbildning som ikraftträdandefasen av lagstiftningen förutsätter som annan utbild-

ning som ger behörighet för och orienterar om branschen. Ikraftträdande av fängelselagen och häktningslagen förutsätter en betydande satsning på fortutbildning av personalen. Utbildningscentralen kommer att till största delen svara för detta. Meningen är att utbildningscentralen mer än nu kunde delta i utvecklingsverksamheten av branschen och för sin del stöda strukturreformen på brottspåföljdsområdet, verkställigheten av den nya fängelselagstiftningen samt övriga ändringar inom branschen.

De nya regionfängelsernas självständigare ställning i förhållande till centralförvaltningen påverkar också på andra sätt utbildningen av personalen och därmed utbildningscentralens uppgifter. En utgångspunkt för grundandet av regionfängelserna var att öka det regionala samarbetet med intressentgrupperna. Målet är också att öka regionfängelsernas egen utvecklingsverksamhet. Detta gör det möjligt att utbildningen på brottspåföljdsområdet öppnas utåt, dvs. att det allmänna utbildningssystemet används mer än i dag. Regionfängelserna har bättre möjligheter än ett enskilt fängelse till att utbilda sin personal och att samarbeta med regionens producenter av utbildningstjänster. T.ex. kunde fortbildning och annan tilläggsutbildning för regionfängelsens personal mer än för närvarande anordnas också med lokala aktörer. Huvudansvaret för specialutbildningen på brottspåföljdsområdet bevaras ändå på utbildningscentralen.

Vid sidan av utvecklingen av brottspåföljdsområdets verksamhetsbetingelser som har redogjorts ovan har det skett många ändringar inom hela statsförvaltningen. I reformering av statens centralförvaltning ingick flera betydande utvecklingsprojekt, t.ex. en skärpning av resultatstyrningen och ökande av produktiviteten. Vid sidan av ändringarna i organisationerna på eget förvaltningsområde skall även dessa projekt beaktas då utbildningscentralens verksamhet och organisation utvecklas.

Grundlagen förutsätter att det skall bestämmas på lagnivån om den enskildes rättigheter och skyldigheter. Därför skall vissa bestämmelser som nu finns i förordningen överföras på lagnivån. Den nuvarande lagstiftningen är därutöver bristfällig på flera ställen och bör kompletteras med vissa nya

bestämmelser om de studerandes rättigheter och skyldigheter.

Samhällets allmänna utbildningssystem har under de senaste åren ändrats kraftigt. Brottspåföljdsområdets utbildningssystem kan inte bli efter jämfört med den allmänna utvecklingen vilket innebär att lagstiftningen på det egna området då och då måste ses över och ändras så att den motsvarar ändringar i det övriga samhället.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Organisation och uppgifter

Fångvårdens utbildningscentral är en statlig läroanstalt som lyder under justitieministeriet och för resultatstyrningen svarar ministeriets kriminalpolitiska avdelning. Om utbildningscentralen föreskrivs i lagen om Fångvårdens utbildningscentral och i statsrådsförordningen (735/1990) som kompletterar lagen.

Enligt lagens 1 § är utbildningscentralens uppgift att ge grund- och vidareutbildning samt fortbildning som hänför sig till området för straffverkställighet. Utbildningscentralen deltar också enligt ett avtal med yrkeshögskolan Laurea i anordnandet av utbildningsprogrammet på brottspåföljdsområdet som avläggs vid yrkeshögskolan.

Om utbildningscentralens uppgifter föreskrivs närmare i 1 § i ovan nämnda förordning. Enligt paragrafen bedriver utbildningscentralen vid sidan av undervisningsuppgiften försöks- och forskningsverksamhet som stöder utbildningen, tar initiativ till och väcker förslag om utveckling av personalutbildningen inom området samt framställer läromedel som behövs i undervisningen.

Målsättningarna i utbildningens innehåll bestäms utifrån brottspåföljdsområdets målsättningar och verksamhetsprinciper.

Utbildningscentralens verksamhet leds, övervakas och främjas av en direktion. Direktionen lägger fram förslag till verksamhets- och ekonomiplan samt budget, fastställer utbildningsprogrammet för varje år och godkänner undervisningsplanerna för examina. Dessutom beslutar direktionen om vissa

antagningar av studerande samt ärenden som gäller avstängning och disciplinär bestraffning av elever. Till direktionen förordnar justitieministeriet för tre kalenderår i sänder en ordförande och fyra andra medlemmar samt direktören för utbildningscentralen och en representant för personalen.

Utbildningscentralens direktör har till uppgift att leda utbildningscentralens verksamhet och att svara för kvalitetsnivån på undervisningen som utbildningscentralen ger och annan verksamhet samt för utvecklingen av verksamheten. Direktören avgör alla de ärenden inom utbildningscentralens verksamhetsområde om vilka det inte föreskrivs eller bestäms att de skall avgöras på något annat sätt. Ledningsgruppen hjälper direktören i att leda utbildningscentralen.

Till utbildningscentralens lärarmöte hör direktören och de tjänstemän med tjänsten som huvudsakligen till vilkas uppgifter hör att ge undervisning. Lärarmötet planerar och utvecklar undervisningen vid utbildningscentralen samt bereder övriga ärenden som angår undervisningen. Dessutom beslutar det om betygsvitsord som ges studerande.

I anslutning till Fångvårdens utbildningscentral finns ett bibliotek som erbjuder tjänster speciellt på områdena för fångvården, kriminalpolitiken och kriminologin. Biblioteket är ett inhemskt specialbibliotek.

År 2005 var omkostnaderna för Fångvårdens utbildningscentral 3 064 765 euro. Den avgiftsbelagda servicen gav ca 167 000 euro i inkomster. Mest inkomster kom av undervisningstjänster samt hyresinkomster från inkvarterings- och undervisningslokaler. På avgifter som tas ut för utbildningscentralens prestationer tillämpas lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

År 2005 var årsverken 30 till antalet, av vilka ordinarie undervisningspersonal 11.

Examina och annan undervisning

I 13 § i förordningen om fångvårdens utbildningscentral sägs det att examina inom fångvården är grundexamen för fångvården och fångvårdsexamen. Justitieministeriet beslutar om examinas innehåll och struktur och Brottspåföljdsverket sättet för hur examina skall ordnas.

Grundexamen för fångvården ger yrkesutbildning för övervaknings- och handledningsuppgifter inom fångvården. Det är fråga om utbildning efter det andra stadiet som ger baskunskaper inom fångvården och behörighet bl.a. för väktarens tjänst. Grundexamen för fångvården tar 13 månader och omfattar 53 studieveckor.

Grundexamen för fångvården består av grundstudier, yrkesstudier, lärdomsprov samt inläring i arbetet. Utbildningen syftar till att ge färdigheter för det interaktiva och mångsidiga fångvårdsarbetet.

Under år 2005 avlade 77 studerande grundexamen för fångvården och antalet studerandedagar var 20 711. Av detta antal var antalet närundervisningsdagar ca över hälften. Priset på en avlagd examen är för närvarande ca 26 000 euro.

Antalet studerande som årligen antas för att avlägga grundexamen har höjts till 80 studerande. Trots den ökade utbildningen är antalet utbildade väktare fortfarande stort i vissa fängelser i södra Finland. En kartläggning som utfördes på hösten 2005 gav vid handen att över 150 anställda som arbetar i övervakningsuppgifter saknar utbildning som krävs för tjänsten som väktare. Även det ökande antalet tjänstemän som pensionerar sig ökar behovet av utbildad personal under de närmaste åren. Avgången är årligen ca 60-70 väktare.

Antagningen av studerande för grundexamen reviderades vid ingången av år 1999. Inträdeskraven är andra stadiets yrkesexamen eller gymnasiets lärokurs, en ålder av 19 år som skall vara uppnådd före utgången av ansökningstiden och med godkänt vitsord avlagt inträdesprov. Därutöver skall personen i fråga om sin hälsa, fysiska kondition och övriga egenskaper vara lämplig för anställning inom fångvårdsväsendet. Till antagningsförfarandet hör ett skriftligt inträdesprov, ett test av den fysiska konditionen samt en lämplighetsintervju.

Om antagning av studerande bestäms i förordningen om fångvårdens utbildningscentral. Antagning av studerande till grundexamen för fångvården bereds av en urvalsnämnd som har tillsatts för tre år av justitieministeriet. I nämnden finns representanter för Brottspåföljdsverket, Fångvårdens utbildningscentral samt fängelserna. Urvalsnäm-

den styr urvalsförfarandet och lägger till Brottspåföljdsverket fram ett förslag om personer som väljs till utbildningen. Brottspåföljdsverket antar studerande till utbildningen.

Studerandes studiesociala förmåner har ordnats så att studerande för grundexamen för fångvården kan få studiestöd enligt de allmänna föreskrifterna under den första studiekursen som omfattar 19 studieveckor. Efter den första studiekursen anställs studerande vid fångvårdsväsendet och de får uppgiftsrelaterad lön enligt kravnivå 1 i fångvårdsväsendets lönesystem och eventuella arbetstidsersättningar. Under den andra studiekursen bibehålls deras avlöning på samma nivå. Under den ca tre månader långa arbetspraktiken i slutet av studierna betalas till studerande lön enligt kravnivå 3 samt arbetstidsersättningar. Kostnader för anskaffning av uniform fördelas enligt principerna i förordningen om statens uniformsbidrag (850/1969).

Utbildningscentralen betalar resorna som hör till utbildningen, frukosten och lunchen samt kursdagpenning. Vid behov ordnar utbildningscentralen en gratis inkvartering. Hälsovården för de studerande som saknar ett tjänsteförhållande ordnas i enlighet med 14 § 1 mom. 6 punkten i folkhälsolagen (66/1972).

Påbyggnadsexamen inom fångvården, dvs. fångvårdsexamen ger utbildning för förmanuppgifter inom fångvården och personen som har avlagt examen kan arbeta bl.a. som övervaktare. Fångvårdsexamen tar ett läsår och omfattar 36 studieveckor. Examen består av närundervisningsperioder vid utbildningscentralen samt studier vid sidan av arbetet. De som avlägger fångvårdsexamen är anställda vid fångvårdsväsendet och får för utbildningstiden den fasta lönen som hör till deras tjänst.

Sedan yrkeshögskoleexamen på brottspåföljdsområdet har införts, har det beslutats att lägga ned undervisningen av fångvårdsexamen. Undervisningen ges numera endast under en övergångsperiod och undervisningen ger behörighet till de nuvarande övervakaruppgifterna tills det finns tillräckligt förmän som har avlagt en yrkeshögskoleexamen. Att avlägga studier som hör till brottspåföljdsområdet vid yrkeshögskolan har varit möjligt första från år 2003 vilket betyder att antalet

studerande som har utexaminerats med denna utbildning inte har motsvarat antalet chefs-tjänster som har blivit lediga.

I samband med fångvårdsväsendets strukturreform kommer tjänstebemanningen övervaktare att utgå och benämningen för tjänstemännen som arbetar i närmast motsvarande uppgifter kommer från oktober 2006 att vara fångvårdschef. Befattningsbeskrivningen kommer att vara mer omfattande än den nuvarande så att den omfattar både ledningen och övervakningen av fångarna. Till fångvårdschefens uppgifter kan tilläggas uppföljningen av fångarnas planer för strafftiden. I och med att uppgifterna blir mer krävande höjs behörighetskravet till en högskoleexamen. Eftersom det är möjligt att fångvårdschefens uppgifter utförs också av sådana som inte har utbildning på brottspåföljdsområdet skall till dem ordnas en behörig introduktionsutbildning på brottspåföljdsområdet. I planeringen och genomförande av introduktionsutbildningen har utbildningscentralen en betydande uppgift.

Personalstrukturen och behörighetskraven på området kommer att förnyas i samband med strukturreformen även för andra delar så att det förutsätts en examen på yrkeshögskolenivån i flera tjänster än för närvarande. Sådana tjänster är tjänsterna som förvaltningsdirektör, ekonomidirektör, förvaltningschef, ekonomichef, verkställighetschef, säkerhetschef, biträdande direktör och avdelningschef.

Yrkeshögskoleexamen på brottspåföljdsområdet ger behörighet för chefs- och sakkunniguppgifter som förutsätter en högskoleexamen inom fångvårdsbranschen och vid Kriminalvårdsväsendet. Yrkeshögskoleexamen omfattar 140 studieveckor (210 studiepoäng) och tar tre och ett halvt år. Utbildningen avläggs vid yrkeshögskolan Laurea (socioonom YH), men undervisningen genomförs som samarbete mellan yrkeshögskolan och Fångvårdens utbildningscentral. Utbildningscentralens andel av undervisningen har varit ca en tredjedel. Utbildningen genomförs i ett nära samarbete med arbetslivet och en viktig del av studier är projekten som betjänar arbetslivet.

Vid yrkeshögskolan har årligen 15 vuxenstuderande börjat sina studier och från hösten 2004 15 studerande på ungdomsstadiet. De studerande är studerande vid yrkeshögskolan

och på dem tillämpas yrkeshögskolelagens (351/2003) föreskrifter. Fångvårdens utbildningscentral avtalar årligen med yrkeshögskolan om en undervisningsinsats som reserveras för yrkeshögskolans bruk mot ersättning. År 2005 sålde utbildningscentralen 3 850 studerandedagar till yrkeshögskolan.

Fortbildningen är organiserad till helheter som består av olika studieperioder och omfattar 1-11 studieveckor. Studiehelheterna är utveckling av när- och kundarbetet, utveckling av organisationen och arbetsgemenskapen, programmen som syftar till att minska återfallsbrottslighet, samt säkerhet. Till utbildningen kan söka alla som arbetar på området. Studeranden kan välja lämpliga studiealternativ antingen genom att sammanstå olika studiehelheter eller genom att fördjupa sitt kunnande på ett visst kompetensområde.

I fortbildningen deltog år 2005 sammanlagt 850 tjänstemän på brottspåföljdsområdet på 40 olika studieperioder. Antalet kursdeltagardagar var 7 150 av vilka studerandedagar i närundervisningen var 5090. Under de senaste åren har speciellt kurser i när- och kundarbetet samt kurser som syftar till att minska återfallsbrottslighet blivit fler. Fortbildning har även anordnats i samarbete med andra läroanstalter (Laurea, Stadia, Polisyrkeshögskolan).

Utbildningscentralens roll i personalutbildningen och examensutbildningen har under årens lopp förändrats. Tidigare var det möjligt att vid utbildningscentralen avlägga examen inom fångvård på fyra olika nivåer och meritera sig bl.a. till fängelsedirektörens tjänst. En majoritet av fångvårdsväsendets personal har fått en utbildning enligt områdets eget utbildningssystem. Det har varit möjligt att gradvis utnämna till en allt större del av fångvårdsväsendets tjänster även personer med examen från det allmänna utbildningssystemet. Vid kriminalvårdsväsendet gäller detta alla tjänster. I fängelser kan till väktar- och övervakningsuppgifter, dvs. till väktare och överväktare, för närvarande utnämnas endast personer med en utbildning från det egna området. Från ingången av oktober 2006 gäller kravet på en examen från eget utbildningsområde endast tjänsten som väktare.

De studerandes rättigheter och skyldigheter

Bestämmelser om studerandens rättigheter och skyldigheter ingår för närvarande i lagen om utbildningscentralen och i förordningen som kompletterar lagen. I lagen om Fångvårdens utbildningscentral föreskrivs om beslutsfattandet i antagningen av studerande samt om avstängning av studerande, rättelse och sökande av ändring. Övriga föreskrifter finns på förordningsnivån.

I förordningens 19 § som gäller studerandes rättigheter och skyldigheter föreskrivs om studerandes skyldighet att regelbundet delta i undervisningen samt tillgodoräknande av tidigare studier. I paragrafen sägs också att en studerande har rätt att få veta på vilket sätt bedömningsgrunderna har tillämpats på honom eller henne.

Enligt förordningen är det elevkåren som har hand om studerandes samverkan. Till elevkåren hör de studerande som avlägger yrkesexamina och dess uppgifter är bl.a. att väcka förslag till utveckling av undervisningen.

Justitieministeriet beslutar om de studiesociala förmånerna för dem som studerar grundexamen för fångvården efter att ha inhämtat finansministeriets utlåtande. Innehållet i de studiesociala förmånerna har beskrivits närmare ovan i avsnittet om examina och annan undervisning.

Enligt 4 § i lagen om utbildningscentralen kan utbildningscentralens direktion för viss tid eller helt avstänga en studerande som deltar i utbildning för examen och som när han eller hon sökt in till utbildningen uppgett felaktiga eller vilseledande uppgifter eller hemlighållit någon väsentlig omständighet om sig själv eller visar sig till hälsa, fysisk kondition eller andra egenskaper vara olämplig för tjänst inom fångvårdsväsendet. Skäl till avstängning kan också vara att studeranden under undervisningens gång visar uppenbar oförmåga eller ovilja till studier eller väsentligen bryter mot ordningen i utbildningscentralen eller i övrigt uppför sig olämpligt. I beslutet får sökas ändring hos Brottspåföljdsverket. I beslutet vid rättelseförfarandet får sökas ändring genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Det är också möjligt att söka ändring i ett nekande beslut om behörighets- och vidareutbildning samt i ett beslut om bedömningen av studieprestationen och i ett motsvarande beslut som gäller studierna. I först nämnda situationer söks rättelse hos Brottspåföljdsverket och i beslut som gäller studier hos utbildningscentralens direktör.

Antas personen inte till grundutbildningen på området, kan han eller hon söka ändring i Brottspåföljdsverkets beslut på det sätt som det föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

2.2. Ändringar i det allmänna utbildningssystemet

Utvecklingen av utbildningssystemet bygger på ett femårigt plan för utveckling av utbildning och forskning som statsrådet har godkänt. Utbildningssystemet står inför stora utmaningar under de närmaste åren. Befolkningsutvecklingen och föråldrande arbetskraft samt det samtidiga målet att höja sysselsättningsgraden förutsätter flexibilitet och förändringsförmåga av utbildningssystemet. Speciella tyngdpunkter är också ökande av effektiviteten av utbildningssystemet, förbättring av vuxnas utbildningsmöjligheter samt ökande av kontakterna mellan arbetslivet och utbildningen. I det finländska utbildningssystemet är de centrala principerna avgiftsfriheten av den grundläggande utbildningen och det livslånga lärandet.

Det nuvarande utbildningssystemet består av tre nivåer: den grundläggande utbildningen, utbildningen på andra stadiet samt högskolenivån.

Efter den grundläggande utbildningen, dvs. den nioåriga läropliktsundervisningen är det möjligt att söka till andra stadiets utbildning som tar tre år. Det andra stadiets utbildning består av gymnasiet eller yrkesutbildningen. Målet är att hela åldersklassen får andra stadiets utbildning.

Om yrkesutbildningen föreskrivs i lagen om yrkesutbildning (630/1998) och i förordningen som kompletterar den (811/1998). Syftet med yrkesutbildningen är att höja befolkningens yrkeskunnande, utveckla arbetslivet och svara mot dess behov av kunnande

samt främja sysselsättningen. Studierna har under de senaste åren utvecklats genom att öka studerandes individuella möjligheter till framsteg, att öka läroavtalsutbildning samt att anknyta till grundstudierna en visning på basis av yrkesprov att syften med yrkesutbildningen har nåtts. Om fristående examina föreskrivs i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998). Utbildningens kontakter till arbetslivet och lärande på arbetsplatsen har ökat genom att tillägga till studier en period för inläring i arbetet som omfattar minst 20 studieveckor.

Det andra stadiets utbildning ger behörighet för fortsatta studier vid yrkeshögskolan och universitetet. Yrkeshögskolorna har bildats av läroanstalter som tidigare gav utbildning på institutnivån och yrkesutbildning på högre nivå. I och med att yrkeshögskolorna har inrättats har utbildningen på institutnivån gått ut från det allmänna utbildningssystemet.

Den nuvarande examensutbildningen inom fångvårdsbranschen avviker från utbildningssystemets allmänna struktur. Grundexamen för fångvården är utbildning efter det andra stadiet. I 13 § 1 mom. i förordningen om fångvårdens utbildningscentral står det att grundexamen för fångvården och fångvårdsexamen utgör tillsammans examen på institutnivå.

Om yrkeshögskolorna bestäms i yrkeshögskolelagen (351/2003). Yrkeshögskolorna är mångvetenskapliga högskolor i vilkas verksamhet betonas kontakter till arbetslivet. Dessutom bedriver de forsknings- och utvecklingsarbete som stöder arbetslivet. En utbildningspolitisk målsättning är att ge utbildning på högre nivå för två tredjedelar av ålderklassen. Yrkeshögskolestudierna har organiserats till utbildningsprogram som omfattar 140-160 studieveckor. Ett sådant utbildningsprogram är bl.a. utbildningsprogrammet på brottspåföljdsområdet som avläggs vid yrkeshögskolan Laurea.

Vid sidan av utbildningsstrukturen har elevens rättigheter och skyldigheter utvecklats. Den nya grundlagen har medfört att elevernas ställning och rättsskydd och ärenden som gäller en disciplinär bestraffning av dem regleras mera detaljerat än tidigare på lagnivån. Innehållet i regleringen på olika läroanstalter är nu för tiden ganska enhetligt.

2.3. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet

I propositionen föreslås inga väsentliga ändringar i utbildningscentralens ställning, uppgifter eller utbildningssystem. Största delen av ändringarna berör komplettering av studerandes rättigheter och skyldigheter och en överföring av dem på lagnivån. En jämförelse har gjorts närmast med andra motsvarande läroanstalter i Finland. Därför har propositionen ingen omfattande jämförelse med utlandet.

Vid beredningen av reformen har det retts ut utvecklingen av utbildningssystemen på brottspåföljdsområdet i andra nordiska länder.

Syften med och principer för straffverkställighet är ganska likadana i de nordiska länderna. Väsentligt på brottspåföljdsområdet är att sträva efter förebyggande av återfallsbrottslighet genom verksamhetsprogram som rehabiliterar och påverkar risken för återfallsbrottslighet och som ordnas till de dömda. I alla nordiska länder är det staten som svarar för utbildningen inom branschen. I Sverige finns fyra utbildningsenheter som drivs av staten, i Norge och Danmark finns en utbildningscentral.

Längden på examen som ger behörighet för väktaruppgifter är i andra nordiska länder tydligt längre än i Finland. I Sverige arbetar över hälften av områdets personal under benämningen kriminalvårdare i kriminalvårds- och fängvårdsuppgifter och avläggande av en examen som ger behörighet för uppgifterna tar ca ett och ett halvt år. I Norge tar motsvarande utbildning två och i Danmark tre år. I Norge måste personen efter utbildningen arbeta i uppgifter inom branschen ett år. I andra fall måste han eller hon betala tillbaka understödet som han eller hon fick under utbildningen.

I Sverige innehåller utbildningen också studier på högskolenivån, om studeranden inte tidigare har avlagt beteende- eller samhällsvetenskapliga studier. Samarbetet med det övriga utbildningssystemet är tätt. Därutöver betonas inläring i arbetet och övervakningspersonalens möjligheter till specialisering. Efter grundexamen är det möjligt att avlägga individuellt planerade påbyggnadsexamina vid högskolor. I Norge planeras det att

ändra examensutbildningen till en treårig yrkeshögskoleexamen.

I Sverige svarar utbildningscentralen KRUT (Kriminalvårdens rekrytering och utbildning) för rekryteringen och utbildningen av nya anställda. Även i Norge och Danmark är det utbildningsenheten som väljer de studerande.

Antagningsförfarandet är till innehållet likadant i alla nordiska länder och med undantag av Sverige innehåller det ett test av fysisk kondition, en intervju samt eventuellt ett inträdesprov och ett psykologiskt test. I Sverige betonas sociala kunskaper och psykologisk lämplighet.

2.4. Bedömning av nuläget

Uppgiftsområdet för utbildningscentralen har utvidgats så att den ger yrkesmässig fortbildning vid sidan av Fångvårdsväsendet också för Kriminalvårdsväsendet. Utbildningscentralens nuvarande namn hänvisar bara till en del av dess uppgifter. Meningen är att utbildningscentralen i fortsättningen mer än i dag deltar på samma sätt som andra yrkesläroanstalter i forsknings- och utvecklingsverksamhet som gynnar utbildningen.

Resultatstyrningssystemet utvecklas som bäst så att ämbetsverkets direktör skall ha ett klarare ansvar för att resultatet nås och för ämbetsverkets verksamhet. I utbildningscentralen utövar direktionen en betydande administrativ beslutanderätt vid sidan av direktören. Direktörens och direktionens befogenheter överlappar nu varandra delvis. Med hänsyn till detta bör utbildningscentralens ledning och interna förvaltning göras klarare. Samtidigt bör de grundläggande bestämmelserna om organ som fattar beslut om individernas rättigheter och skyldigheter överföras från förordningen till lagnivån.

Justitieministeriet har hand om resultatstyrningen av utbildningscentralen. Även Brottspåföljdsverket spelar en viktig roll i styrningen av utbildningscentralens verksamhet. Största delen av utbildningen ges till personalen på brottspåföljdsområdet och Brottspåföljdsverket är således den största beställaren av utbildningen. På grund av detta bör Brottspåföljdsverkets roll i styrningen av utbildningscentralen ökas och göras klara-

re. De enskilda besluten som gäller studeranden bör ändå höra till utbildningscentralens egen befogenhet i stället för Brottspåföljdsverket. De blivande nya regionfängelserna kan självständigt skaffa utbildning och de samarbetar med yrkeshögskolan Laurea. Detta förutsätter att utbildningscentralen måste snabbare och mera flexibelt kunna svara på utbildningsbehoven på brottspåföljdsområdet samt på samma sätt som andra yrkesläroanstalter delta i forsknings- och utvecklingsprojekten på sitt verksamhetsområde. Också dessa omständigheter förespråkar en utveckling av styrningen av utbildningscentralens verksamhet och beslutsfattandet.

Brottspåföljdsområdet är ingen separat helhet utan en del av en större verksamhetskedja tillsammans med polisen, åklagaren, domstolarna och lokalförvaltningen. Som ett gemensamt mål i denna verksamhetsprocess är att minska återfallsbrottslighet. Arbetsuppgifterna och kunnandet måste motsvara denna förändring och utbildningen på området måste för sin del säkerställa detta. Brottspåföljdsområdet blir tvunget att tävla om arbetskraft med andra förvaltningsområden när åldersklasserna blir mindre. Utbildningssystemet och möjligheterna till fortbildning är en del faktor som bidrar till att det formas en god bild av arbetsgivaren.

Grundexamen för fångvården placeras nu för tiden mellan det andra stadiet och högskolestadiet. På grund av områdets specialkarakteristik och det akuta behovet av arbetskraft är det nödvändigt att också i fortsättningen med denna utbildning sörja för att man får kompetent arbetskraft på området. Antalet sökande till grundutbildningen har under de senaste åren stigit från under 300 till över 600 sökanden (2004). År 2005 minskade antalet sökandena med 23 %. Orsakerna till minskningen är sannolikt det ökade utbildningsutbudet samt de stora ändringarna som pågår inom fångvårdsbranschen.

Förändringarna i omvärlden och arbetets innehåll förutsätter ändringar också i examens innehåll. Sådana förändringar är bl.a. utvecklingen av nya påföljdsformer, de nya verksamhetsprogrammen för fångarna och andra arbetsmetoder i fängelserna. Även flera ändringar i lagstiftningen, t.ex. den nya grundlagen och den omfattande helhetsreformen av lagstiftningen om straffverkstäl-

lighet påverkar arbetsuppgifterna på området. En separat utredning görs om utvecklingen av innehållet i den nuvarande grundexamen för fångvården och om att göra den mera omfattande än 53 studieveckor.

Problemet är att få tillräckligt med utbildad personal på området när de stora åldersklasserna pensionerar sig. Redan nu finns det speciellt i övervaknings- och väktaruppgifter personal utan lämplig utbildning. Antalet sådana anställda i några fångelser i södra Finland är bekymrande högt. Just nu utreds möjligheter till en yrkesexamen som anordnas genom yrkesprov eller införande av läroavtalsutbildning till väktaruppgifterna. Ett sätt att lösa detta problem är examenssamarbete med yrkeshögskolan Laurea och en eventuell utvidgning av detta samarbete. Samarbetet med yrkeshögskolan har öppnat en vidareutbildningsväg efter att en examen på det egna området har avlagts och på så sätt ökat intresse att söka sig till området. Meningen är att personal till chefs- och sakkunniguppgifter rekryteras i fortsättningen bland dem som har avlagt en yrkeshögskoleexamen. Examen ersätter fångvårdsexamen som gett behörighet för chefsuppgifter. Senare kan det bli aktuellt att överväga om man i fortsättningen kan utbilda personal till brottspåföljdsområdet i samarbete också med andra yrkeshögskolor enligt regionala grunder.

Brottspåföljdsområdet har blivit allt mer krävande och kraven på personalens kunskaper har stigit. Samarbetet med samhällets övriga organisationer har också ökat. En snäv utbildning som ger behörighet för ett område där antalet anställda är rätt litet är inte längre en fördel vare sig för arbetstagaren eller för arbetsgivaren. På området behövs det omfattande sakkunskap och det är inte ändamålsenligt att producera det helt skilt från annan utbildning på motsvarande nivå.

Bestämmelserna om studerandenas rättigheter och skyldigheter samt disciplinen är för närvarande bristfälliga och finns för vissa delar på en för låg nivå. Bestämmelserna bör för alla delar lyftas upp på lagnivån och även för andra delar ändras så att de motsvarar bestämmelserna i andra motsvarande läroanstalter. Den nuvarande lagstiftningen saknar bestämmelser om förlust av studierätten, avbrott i studierna och utfärdande av en varning.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Förvaltning

Propositionen syftar till att utveckla utbildningscentralens interna förvaltning och strukturen för beslutsfattandet så att utbildningscentralen flexiblere kan fungera som läroanstalt och fortbildningscentral som tillfredsställer utbildningsbehoven av brottspåföljdsområdet samt att den kan delta i utvecklingsprojekten och forskningsarbetet på området som gynnar personalutbildningen. Utbildningscentralen bör för sin egen del kunna svara på de utmaningar som ställs av den pågående reformen av fångvårdens personal- och organisationsstruktur samt förfarandesätten. Utbildningscentralen kunde på så sätt med sin egen verksamhet stöda genomförandet av reformen.

Examensutbildningen som utbildningscentralen ger gäller endast fångvårdsbranschen men övrig utbildning ges till tjänstemännen vid Fångvårdsväsendet och Kriminalvårdsväsendet. Därför föreslås det att utbildningscentralens namn ändras till Brottspåföljdsområdets utbildningscentral som bättre motsvarar dess uppgifter. Bestämmelsen om utbildningscentralens huvudsakliga uppgift formas delvis på nytt så att lagtexten innehåller ett omnämnande av forsknings- och utvecklingsarbetet som angår utbildningscentralens verksamhetsområde.

I samband med organisationsreformen som genomförs på brottspåföljdsområdet utvecklas också resultatstyrningen och ledningen. Utvecklingen av förfarandet i resultatstyrningen är aktuell på förvaltningsområdet i övrigt samt i hela statsförvaltningen. Synpunkterna om att göra ledningen och resultatstyrningen klarare har diskuterats när utbildningscentralens interna förvaltning och befogenhetsstruktur har utvecklats.

Under de senaste åren har direktionser avskaffats i flera statliga ämbetsverk. I stället har man inrättat omfattande delegationer till hjälp till ämbetsverkets ledning och strategiskt stöd samt för att ha hand om kontakter med intressentgrupperna. Bakgrunden för ändringarna har varit förslagen av statens centralförvaltningsprojekt om att effektivera ministeriernas verksamhet bl.a. genom att

skärpa resultatstyrningen på sina förvaltningsområden. Direktionernas roll i styrningen och ledningen av ämbetsverken har inte varit klar utan delvis överlappande med ämbetsverkets direktör. Ministeriet träffar att resultatavtal med ämbetsverkets direktör som bär ansvaret för att resultatmålen uppnås men ämbetsverkets högsta beslutande organ kan trots detta ha varit direktion. På grund av detta har direktionen inte haft en klar ställning i ämbetsverkets styrnings- och ledningsprocess och dess roll kan i verkligheten ha varit liten. Direktionser har också ofta haft problem med jäv. Efter avskaffandet av direktionen bär ämbetsverkets direktör ensam resultatansvaret och styrnings- och ledningssystemet är också i övrigt klarare.

När lagen om utbildningscentralen bereddes var ett alternativ att avskaffa direktionen och inrätta i stället en delegation på en bred bas som skulle stöda direktören i ledandet och utvecklingen av läroanstalten.

Vid beredningen av ärendet beslöt man ändå att bevara den tidigare ledningsstrukturen men direktionsens sammansättning och uppgifter skall ändras så att de ovan nämnda problemen kan undvikas. I direktionsens uppgifter betonas mera än tidigare utvecklingen av verksamheten och de strategiska linjedragningarna. Direktionen skall vara ett organ som består av olika intressentgrupper och sakkunniga och som utvecklar utbildningscentralens verksamhet och kommer med expertis från olika områden. Även utlåtandena om ärendet stödde bevarandet av direktionen. I största delen av motsvarande läroanstalter finns fortfarande en direktion eller ett motsvarande organ trots att ledningsorganisationen och befogenheten delvis är överlappande. Bevarandet av direktionen förespråkades också av möjligheten att medlemskapet i direktionen tryggar möjligheten för den största beställaren av utbildningen, dvs. Brottspåföljdsverket att påverka beslut som gäller utbildningen.

Vid sidan av de allmänna linjedragningarna om utbildningscentralens verksamhet beslutar direktionen om antagningsförfarandet till utbildningen som leder till examen samt godkänner läroanstaltens examensstadga, undervisningsplanen för utbildningen som leder till examen samt rättelseyrkandena av beslut som har fattats av direktören.

Justitieministeriet och Brottspåföljdsverket har inte längre beslutanderätt i ärenden som gäller antagning av studerande, rättelseyrkandena eller utbildningens struktur och innehåll vilket betyder att strukturen för beslutsfattandet blir tydligare också i detta avseende.

Enligt lagförslaget har direktören i första hand ansvar för att resultatmålen uppnås och för enskilda beslut om utbildningscentralens förvaltning. Största delen av ärenden som gäller personalen avgörs av direktören. Direktören beslutar också om antagning av studerande till examensutbildningen samt disciplinärt straffande av studerande.

Eftersom direktören och direktionen använder offentlig makt finns de grundläggande bestämmelserna om deras huvudsakliga uppgifter på lagnivån så som grundlagen förutsätter. Närmare bestämmelser och föreskrifter utfärdas genom förordning av statsrådet och arbetsordningen som fastställs av direktören.

Uppgifter som enligt förordningen hör till lärarkåren hänförs till planeringen och utvecklingen av undervisningen. Lärarna kan bereda dem också utan ett separat organ inom ramen av utbildningscentralens interna organisation och ansvarsområden. Nu för tiden är det i praktiken läraren som beslutar om vitsorden. Förfarandet i antagningen av studerande kommer att utvecklas vilket innebär att uppgifterna som hänförs till antagningen inte heller förutsätter en separat bestämelse om lärarmötet. I utbildningscentralens arbetsordning är det vid behov möjligt att bestämma om ett lärarmöte på samma sätt som om en ledningsgrupp.

3.2. Undervisning

Den grundläggande bestämmelsen om utbildningen som leder till yrkesexamen på brottspåföljdsområdet finns på lagnivån. Utbildningen som leder till examen ger behörighet för tjänsten som väktare. Eftersom fångvårdsexamen som har varit en påbyggnadsexamen inte längre anordnas stryks omnämningarna av den ur lagstiftningen. Om examensutbildningen och annan utbildning föreskrivs närmare genom förordning av statsrådet.

Ett allmänt mål för utvecklingen av undervisningen är att utbildningscentralen i fortsättningen koncentrerar sig på att ge sådan undervisning som inte kan fås annanstans i samhället. Detta gäller både examens- och tilläggsutbildningen.

Utbildningsbehoven på brottspåföljdsområdet har under de senaste tiderna retts ut i flera samband. Organisationsreformen som träder i kraft vid ingången av oktober ändrar tjänstebenenämningarna inom fångvårdsbranschen, uppgiftsbeskrivningar och behörighetskrav i stor utsträckning. Att uppgifterna blir mera krävande och den allmänna utvecklingen i samhället förutsätter att utbildningsnivån höjs också på brottspåföljdsområdet. Antalet utbildade väktare är stort. Utbildningscentralen som den enda läroanstalten som ger behörighet för dessa uppgifter har inte inom sina resurser haft möjlighet till att sörja för att anstalterna har ett tillräckligt antal utbildade väktare. Det kan förutses att problemet blir värre när avgången av de stora åldersklasserna ökar.

Utbildning som lämpar sig för fångvårdsbranschen kan fås i stor utsträckning också genom det allmänna utbildningssystemet. En allmän utveckling i utbildningssystemet är att yrkesexamina allt mera kan avläggas också på alternativa sätt t.ex. som läroavtalsutbildning eller genom fristående examina. Dessa alternativ reds ut som bäst också på brottspåföljdsområdet. Utredningen blir klar på hösten 2006.

Strukturen och längden av grundexamen i fångvården utreddes av en arbetsgrupp som överlämnade sitt förslag i slutet av november. Arbetsgruppen föreslog att utbildningen förlängs från nuvarande 53 studieveckor till 80 veckor så att praktik och inläring i arbetet ökas. I förslaget betonades att utbildningen skall utgå från arbetslivets behov och synpunkten om utvecklingen av arbetslivet samt ett bättre samband mellan teoriundervisningen och praktiken. Studerandes studiesociala förmåner skall också förbättras. Arbetsgruppens förslag bereds fortfarande och således har varken de eller andra former för alternativa studievägar kunnat beaktas när denna proposition utarbetades.

Antagningsgrunderna för utbildningen som leder till examen föreslås i huvudsak bli kvar i den nya lagen men beslutsförfaran-

det ändras. Om antagningsförfarandet beslutar direktionen och beslutet om antagning fattas av direktören i stället för Brottpåföljdsverket. Rättelse av ett beslut om antagningen kan sökas hos direktionen och ändring i dess beslut kan sökas hos förvaltningsdomstolen.

Antagning av studerande bereds sedan slutet av 1990-talet av en antagningsnämnd med tre medlemmar som har tillsatts av justitieministeriet. Nämndens ordförande och vice ordförande har varit från Brottpåföljdsverket och nämndens medlemmar har representerat utbildningscentralen och fängelserna. Förfarandet med personliga intervjuer som utförs av nämnden har varit ganska tungt och meningen är att utveckla antagningsförfarandet. Därför har antagningsnämnden inte tillsatts på nytt efter att dess mandattid gick ut utan mandattiden har förlängts till utgången av juni 2006. I fortsättningen är det utbildningscentralens personal som förbereder antagningen av studerande och som hjälp kan användas olika förberedelsesammansättningar efter direktionens och direktörens övervägande.

Vid sidan av examensutbildningen ger utbildningscentralen också i fortsättningen fort- och annan tilläggsutbildning för personalen på brottspåföljdsområdet. Behovet av fortbildning är speciellt stort under de närmaste åren på grund av helhetsreformen av lagstiftningen på området. Tillägnande av verksamhetssätten som motsvarar den nya fängelselagen förutsätter att utbildningen för hela personalen utvecklas.

I fortsättningen betonas i utbildningscentralens uppgifter speciellt tilläggsutbildningen som orienterar i området. Tilläggsutbildningen behövs när det rekryteras till uppgifterna på brottspåföljdsområdet personal som har avlagt examensutbildning på ett annat område.

När Fångvårdsväsendets organisationsreform bereddes ansågs det vara nödvändigt att Fångvårdsväsendet har förutsättningar att få till sin tjänst personal som har fått utbildning i det allmänna utbildningssystemet och för vilken det ges ett tillräckligt kunnande inom fångvården som orienteringsutbildning. De centrala färdigheterna som behövs i fångvårdsarbetet och som hänför sig till korrekt behandling av frihetsberövade, verksamhetsätt som stöder ett liv utan brott samt allmänt

till bruket av tvångsmakt kan delvis fås också genom det allmänna utbildningssystemet. Det är ändå mest ändamålsenligt att en betydande del av specialkunskaper på brottspåföljdsområdet som ges som orienteringsutbildning ges som områdets egen utbildning. Ett speciellt kunskapskrav inom fångvården är att användningen av lagenlig tvångsmakt i slutna fängelseförhållanden. Då är det fråga om t.ex. granskningsåtgärder som riktas mot en person och bruket av maktmedelsredskap.

Personen som har fått en annan utbildning än fångvårdsutbildning ger sitt kunnande till fångvården. Kunnandet kompletteras i mån av behov med områdets specialkunskaper som uttryckligen anknyter till exceptionella, slutna och säkerhetsbetonade fängelseförhållanden.

Liksom tidigare föreskrivs det i lagen om samarbete med yrkeshögskolan Laurea i anordnande av utbildningsprogrammet på brottspåföljdsområdet som leder till yrkeshögskoleexamen. För att trygga sysselsättningen på området kunde det vara fördelaktigt om studier som hänför sig till brottspåföljdsområdet kan avläggas i flera läroanstalter i olika delar av landet. Bestämmelsen om samarbetet med yrkeshögskolan Laurea som ingår i lagen hindrar ändå inte att avtala med andra läroanstalter om att de inkluderar i sin undervisning också helheter som anknyter till brottspåföljdsområdet. Den egentliga examensutbildningen anordnas ändå i yrkeshögskolan Laurea också i fortsättningen.

3.3. De studerandes rättigheter och skyldigheter

Ett väsentligt mål är att revidera bestämmelserna om utbildningscentralen så att de motsvarar de krav som grundlagen ställer i fråga om författningsnivån, exaktheten och detaljerna. I lagen föreskrivs om beslutsfattandet och beslutsförfarandet tydligare än för närvarande. På samma sätt föreskrivs det på lagnivån om examensutbildningen på området, antagningsgrunderna av de studerande och fastställande av dem samt om de studerandes rättigheter och skyldigheter, disciplinära påföljder som påförs dem samt om rättskyddet. Regleringen motsvarar situationen i andra motsvarande läroanstalter.

Helt nytt är bestämmelserna om undervisningsspråket, bruket av uniform och tystnadsplikten. I fråga om examensutbildningen föreskrivs också bl.a. om inskrivningen, studietiden och arbetspraktiken. Den nuvarande lagen saknar bestämmelser om förlust av studierätten, avbrott i studierna och utfärdande av anmärkning och varning. Nya bestämmelser är också bestämmelserna om arbetarskyddet och ordningsstadgan.

I enlighet med 7 § i lagen om polisutbildning (68/2005) är den som avlägger grundexamen för polis skyldig att delta i drogtest, om det finns grundad anledning att misstänka att han eller hon uppträder påverkad av rusmedel under utbildningstiden eller i arbete i samband med praktiken. Det har föreslagits att en motsvarande bestämmelse tas med i lagen om utbildningen inom räddningsbranschen (RP 222/2005 rd). Eftersom fångvårdsmyndigheterna använder tvångsåtgärder och är berättigade att använda maktmedel bör en motsvarande bestämmelse tas också med i lagen om Brottspåföljdsområdets utbildningscentral.

Ärenden som gäller disciplin av de studerande behandlas av direktören och rättelseyrkandena av dem av direktionen. Bestämmelserna om förfarandet är tydligare än hittills. Sökande av ändring i ett beslut av direktionen sker i överensstämmelse med förvaltningsprocesslagen (586/1996). Några läroanstalter har ett separat organ för behandling av disciplinärenden och rättelseyrkanden. Att inrätta ett sådant organ togs upp också när lagen om utbildningscentralen bereddes. Eftersom utbildningscentralen är en ganska liten läroanstalt där det finns bara några fall av disciplinärenden och ärenden om rättelseyrkande om året ansågs det inte ändamålsenligt att inrätta ett separat organ.

Enligt 21 § i den gällande förordningen hör alla de studerande som avlägger yrkesexamen till utbildningscentralens elevkår. Lagen eller förordningen skall inte längre innehålla en specialbestämmelse om elevkåren. Lagen om polisutbildning saknar en motsvarande bestämmelse och bestämmelsen skall strykas ur lagen om räddningsinstitutet (RP 222/2005 rd).

Grundlagsutskottet har tolkat grundlagens föreskrift om föreningsfrihet så att ett medlemskap i en förening inte kan bygga på ett

medlemskap som bestäms direkt på grund av en lag. Upphävande av bestämmelsen hindrar inte att ordna samverkan på frivillig basis.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Konsekvenser för myndigheterna

Lagen klarlägger läroanstaltens ställning som producent av utbildning och förbättrar dess möjligheter att mera flexibelt erbjuda enheterna på brottspåföljdsområdet utbildning som lämpar sig för deras behov. Reformen har samband också med det omfattande projektet för revideringen av verksamheten och organisationen på brottspåföljdsområdet som genomförs vid ingången av oktober 2006. I detta projekt har utbildningscentralen en betydande roll förutom som utbildare av personal också bl.a. som utvecklare, utbildare och utvärderare av nya verksamhetssätt och verksamhetsprogram. I fortsättningen kunde utbildningscentralen inom ramen för sina resurser mera än hittills också delta i den allmänna utvecklingen av arbetslivet på området i anslutning till sin undervisningsverksamhet.

Vid sidan av yrkesexamen ger utbildningscentralen sådan utbildning som an knyter till området och som inte kan fås genom samhällets övriga utbildningsutbud.

Utbildningscentralen skall enligt förslaget fortfarande vara en resultatenhets enhet som lyder under justitieministeriet och som årligen träffar ett resultatavtal med justitieministeriet. I samband med reformen skall resultatstyrningsförfarandet ändå utvecklas bl.a. så att Brottspåföljdsverket som beställare av utbildning deltar i det mera än tidigare. Annars skall befogenheten i ärenden som gäller Brottspåföljdsområdets utbildningscentral, utbildningen som den ger och utvecklingen av utbildningen ankomma på utbildningscentralen. På samma sätt som i övriga läroanstalter är det direktören som beslutar om antagningen av studerande till examensutbildningen.

Direktionen skall ha en bredare bas och skall med sin expertis främja utvecklingen av utbildningen, samarbetet med de olika intressentgrupperna samt den strategiska utvecklingen av verksamheten.

4.2. Ekonomiska konsekvenser

Den föreslagna lagen har inga betydande ekonomiska konsekvenser. Den nya lagen varken utvidgar eller inskränker utbildningscentralens verksamhet och genomförandet av lagförslaget förutsätter inga investeringar. Ändringarna i tyngdpunkterna i utbildningscentralens verksamhet, bl.a. deltagandet i fort- och introduktionsutbildning och områdets utvecklingsverksamhet mera än tidigare genomförs enligt förslaget genom interna överföringar av områdets resurser och inom ramarna för anslaget som står till buds. Ansvar för personalutbildningen kommer att bevaras som utbildningscentralens huvudsakliga och primära uppgift.

Med de resurser som står till utbildningscentralens förfogande är det möjligt att utveckla både examens- och fortbildning kvantitativt och kvalitativt. Bl.a. nedläggningen av undervisningen av fångvårdsexamen samt de nya undervisningsmetoderna som utvecklas frigör resurser till andra uppgifter. Kostnader för fortbildningen minskas i fortsättningen i någon mån av regionfångelsernas ökande samarbete med andra läroanstalter, regionala utbildningsdagar samt framställning av utbildningsmaterial till regionfångelsernas förfogande. Å andra sidan tar orienteringsutbildningen för dem som har avlagt en examen utanför området mera resurser än tidigare. Ändringarna i personalens befattningsbeskrivningar och uppgifter kan genomföras med interna omorganiseringar inom personalen i utbildningscentralen.

Avsikten är att utveckla innehållet i grundexamen för fångvården och göra den längre. Detta sker ändå i ett separat projekt och om det bestäms skilt senare. Kostnaderna för utbildningen som leder till examen är för närvarande ganska höga. Kostnaderna höjs av att studerandet delvis är avlönat. Med anledning av detta bedöms samtidigt möjligheterna till införande av läroavtalsutbildning och andra alternativa sätt att anordna utbildning som leder till examen. Utbildningskostnader kan sänkas genom att öka undervisningsmöjligheter på webben och utveckla andra undervisningsmetoder. I samband med detta bedöms också behovet av översyn av andra studiesociala förmåner.

4.3. Samhälleliga konsekvenser

Kraven på yrkeskunskaper som ställs för fångvårdspersonalen kommer att bli mångsidigare än hittills. Detta återspeglar sig också i personalens struktur och befattningsbeskrivningar. Även utbildningen skall reagera på ändringarna och utveckla sig så att den motsvarar de nya kraven. Syftet med fångvårdsutbildningen är att producera sådant kunnande som garanterar den dömdes, personalens och samhällets säkerhet. Utbildningen skall dessutom ge medel för att främja den dömdes färdigheter att tillägna sig ett levnadssätt utan brott och rusmedel och allmänt att stöda de dömdas möjlighet att placera sig i samhället och upprätthålla sitt välmående. Meningen är att i utbildningen utvecklas inte bara lärostoffet utan en central inlärningsmetod skall vara arbetspraktik som finns vid sidan av närundervisningen. Syftet med detta är att en ständig sammankoppling av teorin och praxis leder till att studeranden bildar omfattande kunskapsstrukturer med vilka han eller hon kan förstå enskilda iakttagelser och erfarenheter. Omfattande kunskaper som har insetts genom erfarenheten gör det lättare att anpassa sig till förändringar och att delta i utvecklingen av fångvårdens arbetsmetoder.

Antalet personer som utbildas inom den grundläggande utbildningen har under de senaste åren varit 80 examina om året. Med detta antal har man nästan inte alls kunnat minska antalet utbildade väktare. På grund av detta och eftersom de ökade kraven på yrkeskunskaper och ändringar i den allmänna utbildningsstrukturen bidrar till att längden på utbildningen bör förlängas skall sätten att anordna examen omvärderas genom att utnyttja samarbetsmöjligheterna med samhällets övriga utbildningssystem.

Syftet i utvecklingen av utbildningen inom fångvårdsbranschen är att utbildningen är jämförbar med övrig yrkesutbildning. Avskaffande av fångvårdsexamen är ett steg mot denna riktning. Den strukturella, innehållsmässiga och pedagogiska utvecklingen som sker i det allmänna utbildningssystemet skall inkluderas också i fångvårdsutbildningen. Genom den föreslagna lagen förenhetligas bestämmelserna om läroanstalten i förhållande till det övriga skolsystemet.

Som ovan har konstaterats koncentrerar utbildningscentralen sig i framtiden på att ge speciellt sådan utbildning som inte kan fås i andra läroanstalter. Beträffande den övriga utbildningen stöder utbildningscentralen sig mera än tidigare till samhällets allmänna utbildningstjänster och ett regionalt samarbete med lokala läroanstalter.

I propositionen är det i övrigt fråga om att bestämmelser på förordningsnivån lyftas upp på lagnivån och att de görs exaktare och tydligare så att de motsvarar den allmänna skollagstiftningen. Propositionen förbättrar studerandenas rättsskydd därför att studerandes rättigheter och skyldigheter och de disciplinära påföljderna som riktas mot dem har bestämts exaktare och tydligare än i de gällande bestämmelserna.

5. Beredningen av propositionen

Lagförslaget har beretts vid justitieministe-

riet i samarbete med Fångvårdens utbildningscentral.

Under de olika behandlingsfaserna av lagförslaget har man hört Brottspåföljdsverket och utbildningscentralens personal samt undervisningsministeriet. Saken har behandlats flera gånger också i utbildningscentralens direktion och utlåtanden av Brottspåföljdsverket, Kriminalvårdsväsendet och fängelsernas direktörer samt områdets fackorganisationer har begärts.

Det har även ordnats ett diskussionsmöte till vilket var inbjudna representanter för justitieministeriet, undervisningsministeriet, Brottspåföljdsverket, utbildningsstyrelsen, yrkeshögskolan Laurea, Fångvårdens utbildningscentral samt områdets personalorganisationer.

De väsentligaste synpunkterna som har framställts under loppet av beredningen har beaktats i lagförslagets innehåll.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Ställning och uppgifter.* Genom lagen föreslås lagen om Fångvårdens utbildningscentral bli reformerad så att den motsvarar den nuvarande skollagstiftningen och utbildningscentralens förändrade uppgifter. Även utbildningscentralens namn ändras så att det bättre motsvarar utbildningscentralens uppgifter. Utbildningscentralens ställning som läroanstalt som lyder under justitieministeriet och under dess resultatstyrning bevaras oförändrad.

Utbildningscentralens centrala uppgift är att ge utbildning som leder till examen och yrkesinriktad tilläggsutbildning på brottspåföljdsområdet. Utbildningen som leder till examen gäller fångvårdsbranschen liksom nu och ger behörighet för tjänsten som väktare. Om utbildning som leder till examen föreskrivs i lagens 6 §. Tilläggsutbildningen är fortbildning som upprätthåller och utvecklar yrkesfärdigheter och den ges för personalen vid Fångvårdsväsendet och Kriminalvårdsväsendet. Dessutom ges introduktionsutbildning i uppgifter på brottspåföljdsområdet för dem som har avlagt en examen på någon annan bransch.

Om samarbetet med yrkeshögskolan Laurea i anordnande av brottspåföljdsområdets utbildningsprogram föreskrivs i lagens 28 §.

Eftersom utbildning på yrkeshögskolenivån ökar har det beslutats att lägga ned anordnandet av fångvårdsexamen som ger behörighet för chefsuppgifter inom fångvårdsbranschen och bestämmelserna om denna examen stryks från lagstiftningen. På samma sätt som andra yrkesläroanstalter deltar också utbildningscentralen i forsknings- och utvecklingsverksamheten som hör till den egna branschen. Under de närmaste åren hänför detta sig vid sidan av utvecklingen av utbildningen och undervisningsmetoder speciellt till genomförande av målsättningarna i den nya fängelselagstiftningen. Bestämmelsen om detta överförs i ändrad form från förordningen till lagnivån.

Närmare bestämmelser om utbildningscentralens uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 kap. Förvaltning

2 §. *Direktion.* Utbildningscentralen har en direktion liksom nu men dess uppgifter och sammansättning ändras. Direktionen svarar vid sidan av direktören för ledningen och utvecklingen av läroanstalten. Till direktionen hör också utövande av offentlig makt eftersom direktionen behandlar bl.a. rättelseyrkandena som studerandena har framställt. På grund av detta bestäms det om direktionens uppgifter och befogenheter samt om mandatidens längd på lagnivån. I 119 § 2 mom. i grundlagen föreskrivs det att de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ skall regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt.

Jämfört med nuläget är direktionen ett organ som tydligare än nu svarar för läroanstaltens riktlinjer för verksamheten och strategiska utveckling. Samtidigt föreslås dess sammansättning bli mera omfattande och representation av olika intressentgrupperna ökad.

Direktionen utses av justitieministeriet för fyra år i sänder. Direktionen har till uppgift att styra, övervaka och utveckla utbildningscentralens verksamhet. Därutöver beslutar direktionen om antagningsförfarandet för utbildning som leder till examen (10 §) och avgör rättelseyrkandena som har hänskjutits till den (30 §). Direktionen fastställer läroanstaltens examensstadga och undervisningsplan i examensutbildningen (7 §). Direktionen kan också fastställa en undervisningsplan för annan utbildning.

Närmare bestämmelser om direktionens uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet. Meningen är att direktionen med stöd av en förordning som utfärdas senare bestämmer bl.a. om utbildningscentralens riktlinjer för verksamheten och förhandlingsmål i fråga om resultatsförhandlingar med justitieministeriet.

Till direktionen hör en ordförande och minst sju övriga medlemmar för vilka justitieministeriet förordnar en personlig suppleant. Medlemmarna företräder undervisningssektorn, brottspåföljdsområdet samt annan sakkunskap som är viktig med tanke på utbildningscentralens verksamhet. En del av medlemmarna utses bland personer som Brottspåföljdsverket har föreslagit. Till direktionen hör också en av justitieministeriet förordnad medlem som företräder personalen.

Enligt den gällande lagen söks rättelse av ett beslut fattat av direktionen eller utbildningscentralens tjänsteman hos direktören eller Brottspåföljdsverket. I ett beslut av Brottspåföljdsverket om antagning av studerande söks ändring hos förvaltningsdomstolen. Eftersom strukturen för beslutsfattandet föreslås bli utvecklad i den nya lagen, koncentreras beslutsfattandet i ärenden som gäller både personalen och studerande till utbildningscentralens direktör. Av enskilda ärenden som gäller studerande är i fortsättningen endast rättelseyrkanden sådana som hör till direktionen.

3 §. Behandling av ärenden i direktionen. Enligt den nya lagen behandlar direktionen rättelseyrkanden i ärenden som gäller disciplinen av studerande och vissa andra rättigheter som hör till honom eller henne. Eftersom till direktionen hör utövande av offentlig makt skall det på lagnivån bestämmas om beslutsförfarandet.

Direktionen är beslutför när ordföranden och minst tre övriga medlemmar är närvarande. Besluten fattas med enkel majoritet av rösterna. Om rösterna faller lika, gäller som beslut den åsikt som ordföranden har förenat sig om. Ärenden som gäller förlust av studierätt, avbrott i studier, utfärdande av varning och avstängning från utbildningscentralen avgörs dock enligt den lindrigare ståndpunkten.

Enligt lagförslagets 5 § avgörs ärendena huvudsakligen på föredragning. Om behandling av ärendet i direktionen föreskrivs närmare genom förordning av statsrådet. Avsikten är att föredraganden är direktören eller av direktören förordnad tjänsteman vid utbildningscentralen. Direktören kan inte vara föredragande i ärenden som gäller rättelseyrkanden i beslut som har fattats av honom el-

ler henne. Genom förordning bestäms också om utförande av sekreterarens uppgifter, sammankallelse och arvoden som betalas till direktionen.

I behandlingen av ärenden iaktas bestämmelserna i förvaltningslagen (434/2003). Jäv av direktionens medlemmar bestäms också enligt förvaltningslagen.

4 §. Direktör. Utbildningscentralen skall ha en direktör vars centrala uppgift är att leda och utveckla utbildningscentralens verksamhet samt svara för att verksamheten är resultatbringande och att resultatmålen uppnås. Till detta hör även ansvaret för att utbildningen som ges vid utbildningscentralen motsvarar de kvalitetskrav som i samhället allmänt ställs för undervisning på motsvarande nivå. Direktören bör också övervaka att utbildningscentralens övriga verksamhet är kvalitativ samt tillsammans med direktören svara för utvecklingen av utbildningscentralens verksamhet. Som en del av utvecklingen av resultatstyrningssystemet på förvaltningsområdet har direktören ett tydligare ansvar för anstaltens verksamhet och resultat.

Om direktörens uppgifter föreskrivs närmare vid sidan av 3 § samt 3 och 4 kap. i denna lag genom förordning av statsrådet. Direktörens befogenheter i ärenden som gäller personalen, studerande och läroanstaltens interna förvaltning ökas.

Direktören antar de studerande till examensutbildningen på samma sätt som vanligen i läroanstalter. Beslutanderätten som nu hör till Brottspåföljdsverket övergår till läroanstalten. Som den största beställaren av utbildningen bör Brottspåföljdsverket ändå kunna påverka de väsentliga besluten som gäller utbildningscentralens verksamhet. På grund av detta skall det ha en större representation i direktionen. Direktörens beslut om antagning av studerande bygger på antagningsgrunder om vilka det föreskrivs i lagen samt antagningsförfarandet om vilket bestämmer direktionen. Bestämmelserna om en separat antagningsnämnd stryks. För närvarande innehåller antagningsförfarandet bl.a. intervjuer av sökandena som utförs av en antagningsnämnd med tre medlemmar. I fortsättningen kan utbildningscentralen själv överväga hur antagningsförfarandet genomförs i praktiken och i förfarandet kan använ-

das utbildningscentralens egen personal som hjälp.

Till direktören överförs beslutsfattandet om disciplinen av studerande som nu hör till direktionsen. Direktören beslutar också om avbrott i studierna och förlusten av studierätten. Även merparten av beslutsfattandet i ärenden som gäller personalen skall enligt förslaget höras till direktören. Direktören beslutar om ärenden som hör till utbildningscentralens verksamhetsområde. Till honom eller henne hör beslutanderätten om bruket av utbildningscentralens resurser samt om personalens uppgifter och arbetsfördelningen. Därutöver fastställer direktören utbildningscentralens arbetsordning och godkänner läroanstaltens ordningsstadga. Direktören svarar också för beredningen av ärenden och föredragning för utbildningscentralens direktionsen med undantag av rättelseyrkanden i ärenden där direktören har fattat beslut. Om direktörens uppgifter bestäms närmare genom förordning av statsrådet.

Direktören utnämns av justitieministeriet som hittills men i stället för förordningen sågs detta på lagnivån.

5 §. Beslutanderätt. I paragrafen föreskrivs om den allmänna befogenheten att avgöra ärenden som gäller utbildningscentralen, om det inte föreskrivs annat i lagen eller statsrådsförordningen. Denna befogenhet tillkommer direktören. Det har föreskrivits att en del av ärenden om utbildningscentralen hör till direktionsens befogenhet. I arbetsordningen som fastställs av direktören kan också bestämmas att en del av ärenden om utbildningscentralen avgörs av en annan tjänsteman vid utbildningscentralen än direktören. Med detta avses andra ärenden än dem om vilka det i lagen eller statsrådets förordning uttryckligen har föreskrivits att direktören avgör dem.

Ärendena avgörs enligt huvudregeln på föredragning. Undantag kan göras i de ärendekategorier som separat har bestämts i arbetsordningen.

3 kap. Undervisning och examina

6 §. Utbildning som leder till yrkesinriktad examen. Enligt lagförslaget 1 § har utbildningscentralen till uppgift att ge sådan ut-

bildning som leder till examen och yrkesinriktad tilläggsutbildning. I lagens 3 kap. föreskrivs närmare om utbildning som leder till examen.

För närvarande är examina inom fångvårdsbranschen grundexamen för fångvården och fångvårdsexamen. Grundexamen ger behörighet för övervaknings- och handledningsuppgifter av fången och påbyggnadsexamen, dvs. fångvårdsexamen för förmansuppgifter inom fångvården. Fångvårdsexamen är en examen på institutnivå som inte längre existerar i det nuvarande utbildningssystemet. Det har beslutats att slopa anordnandet av fångvårdsexamen och rekryteringen till chefsuppgifter på brottspåföljdsområdet sker genom yrkeshögskoleutbildningen. På grund av detta skall lagen inte ha en bestämmelse om fångvårdsexamen som ger utbildning för förmansuppgifter inom övervakningen. En övergångsbestämmelse gör det möjligt att slutföra studier i fångvårdsexamen som pågår när lagen träder i kraft.

Yrkesexamen som avses i lagförslaget 6 § gäller fångvårdsbranschen som för närvarande. Tjänstemännen vid Kriminalvårdsväsendet har i huvudsak fått en utbildning enligt det allmänna utbildningssystemet. Om behörigheten som examen ger föreskrivs i statsrådets förordning om förvaltningen av straffverkställighet (84/2006). Enligt förordningens 25 § är behörighetsvillkoret för en väktare yrkesexamen för fångvårdsbranschen. Förordningen träder i kraft den 1 oktober 2006.

I utbildningen som leder till examen ingår som tidigare praktik på arbetsplatserna och studeranden är skyldig att delta i den för att avlägga en yrkesinriktad examen på branschen med godkänt vitsord. Om arbetspraktikperioder föreskrivs i lagens 18 §. Revideringen av examens innehåll och omfattningen av studierna övervägs som bäst i ett separat projekt.

7 §. Grunderna för utbildningen och undervisningsplanen. Närmare bestämmelser om examina inom fångvårdsbranschen finns nu för tiden på förordningsnivån. Justitieministeriet beslutar om examinas innehåll och struktur och Brottspåföljdsverket om sättet hur examina skall ordnas. Enligt den föreslagna lagen föreskrivs om examensutbildningens syften, omfattning, struktur och

andra grunder genom statsrådets förordning och bestäms med stöd av den i utbildningscentralens examensstadga. Också om annan utbildning föreskrivs vid behov genom statsrådets förordning. Med detta avses speciellt fortutbildning som ges för personalen på området. Som fortbildning ges för personalen på brottspåföljdsområdet, dvs. till dem som är i Fångvårdsväsendets och Kriminalvårdsväsendets tjänst, utbildning som förbättrar dess yrkesfärdigheter.

Dessutom ger utbildningscentralen orienteringsutbildning på uppgifterna på området i de fall då det anställs en person som har avlagt en examen på en annan bransch.

I yrkesutbildningen som står under undervisningsministeriet godkänner anordnaren av utbildningen undervisningsplanerna. Enligt lagförslaget beslutar utbildningscentralen om examensutbildningens undervisningsplan på det sätt som närmare bestäms i examensstadgan. Dessutom har utbildningscentralen de behövliga undervisningsplanerna för annan utbildning. Examensstadgan och undervisningsplanerna fastställs av direktionen. Jämfört med den nuvarande praxis övergår planeringen och anordnandet av examensutbildningen från justitieministeriet och Brottspåföljdsverket till utbildningscentralen.

I examensstadgan och undervisningsplanerna bestäms om förfarandesätten och sätten att avlägga studier, undervisningens innehåll samt omfattningen av examensutbildningen och fortbildningen.

8 §. Undervisningsspråk. Enligt språklagens (423/2003) 4 § bestäms det i lagstiftningen om utbildning om undervisningsspråk, språk som läroämne och examensspråk. På grund av detta föreslås det att lagen skall ha en ny bestämmelse om undervisningsspråket. Enligt lagens 8 § är utbildningscentralens undervisningsspråk finska, men de som använder svenska som modersmål får i antagningen av studerande och förhören använda svenska. Efter utbildningscentralens övervägande vore det möjligt att ordna enskilda studiehelheter och kurser på svenska. Vid behov får det användas även andra språk i undervisningen. Detta kan vara nödvändigt på grund av sakkunnigundervisning på främmande språk.

Vid utbildningscentralen ordnas det språkundervisning i svenska och engelska. Språk-

undervisningen som ingår i examen bygger på arbetslivets behov och definieras i studieplanen. Studieplanens syfte är att ge studeranden muntliga och skriftliga basfärdigheter i svenska och engelska. I samband med reformeringen av examensutbildningen kommer syften med språkundervisningen att definieras på nytt.

Brottspåföljdsområdets utbildningscentral är vid sidan av yrkeshögskolan Laurea den enda läroanstalten i vårt land som svarar för examensutbildning på brottspåföljdsområdet. Utbildningscentralen utbildar personal också till svenskspråkiga regioner.

Enligt den nya språklagen är fångvårdsväsendet finskspråkigt, men genom förordning av justitieministeriet kan det dock inrättas tvåspråkiga eller svenskspråkiga avdelningar. Direktören skall då se till att anstalten har ett tillräckligt antal tjänstemän som kan både finska och svenska. I Helsingfors, Sydvästra Finlands och Vasa fängelser finns det tvåspråkiga avdelningar. Brottspåföljdsverket är tvåspråkigt och Kriminalvårdsväsendets distriktsbyråer en- eller tvåspråkiga.

4 kap. **De studerandenas rättigheter och skyldigheter**

9 §. Antagningen av studerandena till utbildningen som leder till yrkesinriktad examen. Bestämmelsen om behörighet för examensutbildningen på området överförs till lagnivån. Fångvårdsarbetet är krävande och ansvarsfullt arbete med mänskliga relationer där de anställda har rätt att använda tvångsmedel. Eftersom de studerande redan under utbildningen kan tjänstgöra i ett tjänsteförhållande och under tjänsteansvar och fullgörandet av uppgifterna anknyter till rätten att använda kraft skall det förutsättas att studeranden är myndig. Åldern skall vara uppnådd före utgången av ansökningstiden precis som nu men det föreslås att åldersgränsen sänks från 19 till 18 år. När det är fråga om grundutbildning förutsätts av studeranden på samma sätt som nu att studeranden har avlagt minst andra stadiets yrkesinriktade examen eller gymnasiet lärokurs. Den yrkesinriktade examen kan avläggas också som vuxenutbildning. Enligt paragrafens 2 punkt berättigar avläggandet av en yrkesinriktad grundex-

amen, en yrkesexamen eller en tidigare examen som motsvarar dem vilket avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning till att söka till utbildning som leder till examen. I fortsättningen berättigar också motsvarande utländska studier till att söka till utbildningen.

Av den som väljs till studerande förutsätts också i fortsättningen att han eller hon i fråga om sin hälsa är lämplig för fångvårdsarbetet. Till utbildningen hör undervisning i användningen av kraft och självförsvar där en god fysisk kondition är nödvändig. Även fångvårdsarbetet har uppgifter som är omöjliga att utföra utan en lämplig fysisk hälsa. Studeranden skall liksom nu ge utbildningscentralen uppgifter om sitt hälsotillstånd som förutsätts vid antagningen av studerande.

Uppgiften om hälsotillstånd är en känslig uppgift som avses i personuppgiftslagens (523/1999) 11 §. En sådan uppgift skall förvaras skilt från övriga personuppgifter och skall enligt 12 § 2 mom. i personuppgiftslagen utplånas ur registret så snart det inte längre finns någon grund enligt 12 § 1 mom. i personuppgiftslagen för behandlingen. Uppgiften får vid utbildningscentralen behandlas endast av de tjänstemän som bereder eller fattar ett beslut om antagning av studerande.

Av den som väljs till studerande förutsätts också att han eller hon i övrigt är lämplig för fångvårdsarbetet. Denna förutsättning betyder bl.a. att studeranden inte har gjort sig skyldig till brott. En speciell förutsättning för att kunna utföra fångvårdsarbete är oklanderlighet. På grund av detta skaffas det en säkerhetsutredning av den sökande med hans eller hennes samtycke. Förfarandet bygger på lagen om säkerhetsutredningar (177/2002). Enligt lagen kan säkerhetsutredningen göras i fråga om den som söker en tjänst eller ett uppdrag, skall anställas eller antas till utbildning eller sköter en tjänst eller ett uppdrag. I fråga om säkerhetsutredningen iakttas vad som föreskrivs i lagen. Detta gäller bl.a. förvaring av uppgifterna och sekretess.

Sökandenas lämplighet för utbildningen och fångvårdsarbetet utvärderas också utifrån inträdesprovet som förutsätts vara avlagt med godkänt vitsord av alla som har antagits. En motsvarande bestämmelse ingår i inträdeskraven i den nuvarande förordningens 18 §.

Av särskilda skäl kan utbildningscentralen ta till studerande en person som inte fyller alla kriterier på utbildningsbakgrund som anges i paragrafens 1 mom. 2 punkt. Detta kan komma i fråga närmast när personen har en lång erfarenhet av fångvårdsarbetet och t.ex. på basis av tidigare studier en tillräcklig bevisning på förmågan till studier även om personen inte har avlagt den yrkes- eller annan examen som krävs.

10 §. Antagning av studerande. För närvarande väljer Brottsförklaringsverket studerande till utbildningen som leder till grundexamen för fångvården. Enligt förslaget väljer direktören studerande till utbildningen som leder till examen på samma sätt som vid andra läroanstalter. Antagningen till utbildningen i fångvårdsarbetet är inte längre i lika stor utsträckning också en antagning till fångvårdsbranschen eftersom det reviderade innehållet i fångvårdsarbetet som fängelselagen och strukturreformen medför förutsätter att behörighetsvillkoren för handlednings- och övervakningsuppgifter i fångvårdsarbetet görs mera omfattande. Även därför finns det inte längre anledning till att Brottsförklaringsverket väljer dem som får avlägga examen. Bestämmelserna om antagningsnämnden stryks. Beredningen av antagningen och det praktiska genomförandet av antagningsförfarandet sker enligt utbildningscentralens övervägande. I 30 § föreskrivs det att vid delgivning av resultaten av antagningen av studerande skall det meddelas hur sökanden kan få veta om de grunder som har tillämpats på honom eller henne och hur man kan söka ändring i antagningen.

De studerande till den yrkesmässiga forteller eller annan tilläggsutbildning väljs av utbildningscentralen, dvs. av direktören eller av en av direktören förordnad tjänsteman vid utbildningscentralen. Deltagande i fortbildningen på området för straffverkställighet förutsätter inget särskilt antagningsförfarande utan valet av de studerande till fortbildningen sker på samma sätt som nu så att cheferna för tjänstemännen på området förordnar sina underställda till fortbildning som anses nödvändig.

11 §. Inskrivning. Enligt en ny bestämmelse som tas med i lagen skall den som har antagits till utbildning anmäla sig till utbildningscentralen före utgången av en utsatt tid.

Förslaget motsvarar yrkeshögskolelagens 23 §. Om studeranden inte anmäler sig till läroanstalten före utgången av den utsatta tiden, mister han eller hon sin studierätt. Syftet med detta är att göra det lättare att fylla studieplatserna på ett lämpligt sätt. Enligt den nuvarande praxis kan de lediga studieplatserna fyllas först efter att utbildningen har börjat när man märker att studeranden som har antagits är borta från undervisningen. I dessa fall måste man också först utreda orsaken till frånvaron.

12 §. Tillgodoräknande av studier. Till studeranden kan tillgodoräknas studier som har avlagts annanstans och vars syften och centrala innehåll motsvarar utbildningscentralens undervisningsplan. Om förfarandet föreskrivs närmare i examensstadgan. Bestämmelsen om tillgodoräknande av tidigare studier ingår för närvarande i förordningen om utbildningscentralen och om tillgodoräknandet beslutar lärarmötet.

Studeranden som är missnöjd med beslutet om tillgodoräknandet av studier som har avlagts annanstans får begära rättelse hos läraren som har fattat beslutet. Begäran om rättelse skall göras inom 14 dagar från tidpunkten då studeranden har fått del av beslutet. Läraren skall avgöra saken utan dröjsmål. Ett rättelseyrkande av lärarens beslut kan framställas hos direktören i enlighet med vad som föreskrivs i 30 §.

13 §. Undervisningens avgiftsfrihet och studiesociala förmåner. Utbildningen som leder till examen är avgiftsfri för studeranden. Om övriga studiesociala förmåner bestäms genom förordning av justitieministeriet. Bestämmelsen motsvarar lagen om polisutbildning. I lagens 18 § sägs det att genom förordning av inrikesministeriet föreskrivs om studiesociala förmåner för de studerande vid polisläroinrättningarna.

De studiesociala förmånerna gäller bl.a. dagpenning, inkvartering och kost. För närvarande definieras de studiesociala förmånerna genom justitieministeriets beslut och för dem har redogjorts ovan i samband med allmänmotiveringen. De studiesociala förmånerna knyter sig nära samman med grundexamens innehåll och struktur, vilket betyder att även utvecklingen av de studiesociala förmånerna måste betraktas närmare i samband med utredningsarbetet om utbildnings-

strukturen på området.

14 §. Användning av uniform. Grundbestämmelsen om fängvårdsväsendets uniform och yttre kännetecken ingår i 8 § i lagen om förvaltning av straffverkställighet (135/2001). Närmare föreskrifter om uniformen och användningen av den har utfärdats med stöd av den ovan nämnda bestämmelsen genom justitieministeriets förordning (850/2002).

Enligt grundlagens 2 § skall all utövning av offentlig makt bygga på lag. Om individens rättigheter och skyldigheter skall enligt grundlagens 80 § bestämmas genom lag. På grund av detta och eftersom studeranden endast en tid av utbildningen är tjänsteman vid fängvårdsväsendet skall lagen ha en särskild bestämmelse om möjligheten att förplikta studeranden att använda uniform under utbildningen. Med uniform avses fängvårdsväsendets uniform och skyldigheten att använda den anknyter speciellt till arbetspraktiken och övriga utbildningsrelaterade uppgifter som avses i lagförslaget 15 §.

15 §. De studerandenas deltagande i uppgifter som de förordnas till. I anknytning till grundlagens förpliktelser som har angetts ovan i 14 § tas det i lagen en bestämmelse om möjligheten att förordna studeranden att delta i jouruppgifter eller andra motsvarande utbildningsrelaterade uppgifter som hänförs till studierna. Med jouruppgifter avses närmast uppgifter i utbildningscentralens entréhall för vilka studerande har svarat under de senaste åren.

16 §. Rättelse av bedömning av studieprestationer. Enligt paragrafen har studeranden rätt att få veta hur bedömningsgrunder har tillämpats på hans eller hennes studieprestation. En motsvarande bestämmelse ingår för närvarande i 19 § i förordningen om utbildningscentralen.

Studeranden som är missnöjd med bedömningen får begära rättelse hos läraren som har gjort bedömningen. Begäran om rättelse skall göras inom 14 dagar från tidpunkten då studeranden har fått veta resultaten av bedömningen. Läraren skall avgöra ärendet utan dröjsmål. Ett rättelseyrkande av lärarens beslut kan framställas hos utbildningscentralens direktör i enlighet med vad som föreskrivs i 30 §.

17 §. Drogtestning. Som en ny bestämmel-

se föreslås att studeranden inom utbildningen som leder till examen i fängvårdsarbetet kan förpliktas att under utbildningen delta i ett drogtest, om det finns grundad anledning att misstänka att studeranden uppträder rusmedelspåverkad i utbildningen eller arbetspraktiken. En motsvarande bestämmelse ingår i den nya lagen om polisutbildning.

I lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) föreskrivs om narkotikatest av den anställde. Enligt lagens 8 § kan arbetsgivaren förplikta arbetstagaren att medan arbetsavtalsförhållandet pågår visa upp ett intyg över narkotikatest, om arbetsgivaren har grundad anledning att misstänka att arbetstagaren är narkotikapåverkad i arbetet eller är beroende av narkotika och, om testning är nödvändig för att utreda hans eller hennes arbets- och funktionsförmåga och arbetstagaren har ett arbete som kräver särskild noggrannhet, tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga. Därutöver förutsätts det bl.a. att om arbetsuppgifterna utförs under narkotikapåverkan eller vid narkotikaberoende, kan det allvarligt äventyra arbetstagarens eller andras liv, hälsa eller arbetarskydd.

En väsentlig del av yrkesutbildningen inom fängvårdsbranschen är utbildning i användningen av våld och självförsvar. Till studierna hör också utbildning i användningen av vapen. Det är alltså fråga om en situation som är jämförbar med 8 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet, och i vilken uppträdande som berusad kan äventyra den egna säkerheten och andras säkerhet. Med tanke på trovärdigheten av fängvårdsarbetet kan det inte utföras under drogpåverkan. Arbetet förutsätter tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga och god reaktionsförmåga vilka förutsätts i 8 § i lagen om integritetsskydd i arbetslivet. I 39 § i förordningen om förvaltningen av straffverkställighet (484/2006) sägs det att vid val av personalen till brottspåföljdsområdet skall särskild uppmärksamhet fästas vid sökandens personliga lämplighet för uppgifterna på brottspåföljdsområdet. Redan under grundutbildningen betonas de speciella krav som hänför sig till arbetet och det är möjligt att ingripa i eventuella problemfall och leda personer till vård i en så tidig fas som möjligt.

I drogtestet utreds en osaklig användning

av alkohol, narkotika och läkemedel. Bestämmelserna är alltså mera omfattande än i lagen om integritetsskydd i arbetslivet. Om det misstänks att studeranden uppträder under alkoholpåverkan, utförs ett utandningsprov med studerandens samtycke. Om studeranden vägrar av utandningsprovet, kan han eller hon ledas till ett drogtest som utförs av hälsovårds- eller laboratoriepersonalen.

Inom fängvårdsbranschen finns inga allmänna föreskrifter om drogtestning av personalen. Drogtesten utgör ett undantag från skyddet för personlig frihet och integritet som tillförsäkras också i grundlagen. Sålunda är tillämpningen av föreskriften begränsad och den har utformats så att den har exakta gränser.

När en grundläggande fri- och rättighet begränsas skall det också sörjas för tillräckliga rättsskyddsarrangemang. Den strängaste påföljden för att vägra av drogtestet eller av att ge ett positivt testresultat kunde vara avstängning från utbildningen. Som garanti för rättsskyddet i dessa fall är möjligheten att framställa ett rättelseyrkande hos utbildningscentralens direktion och vidare en möjlighet att överklaga direktions beslut hos förvaltningsdomstolen. Ett disciplinstraff förutsätter alltid att testet utförs av hälsovårds- eller laboratoriepersonalen eller att studeranden vägrar av testet. I lindrigare situationer som angår drogmissbruket kan studeranden tilldelas en anmärkning eller bestraffas med en varning.

Resultatet av drogtestet är en känslig uppgift som avses i personuppgiftslagens 11 § och i behandlingen av den iaktas bestämmelserna i personuppgiftslagen. Detta gäller även förvaring och utplånande av uppgiften. En känslig uppgift skall förvaras skilt från övriga personuppgifter och skall enligt 12 § 2 mom. i personuppgiftslagen utplånas ur registret så snart det inte längre finns någon grund enligt 12 § 1 mom. i personuppgiftslagen för behandlingen. Uppgiften får i utbildningscentralen behandlas endast av de personer som bereder eller fattar ett beslut om påföljder för studeranden på grund av testresultatet.

Utbildningscentralen svarar för kostnader som uppstår för studeranden av drogtestet. Om detta föreskrivs i paragrafens 3 mom.

18 §. Arbetspraktik. Till examensutbild-

ningen hör som hittills också inläring i arbetet, dvs. en del av undervisningen genomförs i fängelser i samband med praktiska arbetsuppgifter under handledning av läraren och arbetsplatshandledaren. Alla institutioner har ledare för praktiken vilka har fått en utbildning i handledningen av inläring.

Enligt lagförslaget förbinder den som har antagits till studerande sig att avlägga arbetspraktikperioder i en enhet på brottspåföljdsområdet som har anvisats för honom eller henne. Utbildningscentralen hör studeranden innan studeranden placeras i en institution där inläringen i arbetet sker. Enligt möjligheterna skall institutionen vara en sådan enhet på brottspåföljdsområdet som motsvarar arbetspraktikens syften och som är så belägen att den motsvarar studerandens önskemål. Det finns inte alltid möjligheter till detta och i sista handen skall utbildningscentralen kunna välja institutionen. Beslutet påverkas också av Brottspåföljdsverkets strategiska mål och Brottspåföljdsverkets möjligheter att ta emot och placera studerande till institutioner. Det kunde vara möjligt att avlägga en del av inläringen i arbetet även annanstans än i fängelset, dvs. i andra motsvarande arbetsuppgifter.

Enligt 16 § i lagen om yrkesutbildning bygger utbildningen på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter på ett skriftligt avtal mellan utbildningsanordnaren och arbetsplatsen. Så förfaras också på brottspåföljdsområdet. I avtalet avtalas bl.a. om syften med och längden på praktiken samt hur studieledningen ordnas och om parternas övriga plikter.

Under arbetspraktiken kunde studeranden stå i tjänsteförhållande till institutionen. Om inläringen i arbetet genomförs i en institution på brottspåföljdsområdet och studeranden under den tiden står i tjänsteförhållande till institutionen i fråga, beslutar Brottspåföljdsverket om avlöningen. Således definieras avlöningen på enhetliga grunder så som det görs också för närvarande. I annat fall avtalas det separat med praktikplatsen om avlöningen.

19 §. Arbetarskydd. Arbetarskyddslagen (738/2002) tillämpas enligt dess 4 § på elevers och studerandes arbete i samband med utbildningen. För tydlighetens skull tas det i lagen en hänvisningsbestämmelse till arbe-

tarskyddslagen om studerandens arbetarskydd. För arbetarskyddet under arbetspraktiken svarar den enheten som är arbetsgivare.

20 §. Tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande av information. I 6 kap. 23 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) föreskrivs om tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande av information. Bestämmelsen tillämpas på den som är anställd hos en myndighet eller innehar ett förtroendeuppdrag. Bestämmelsen gäller även en praktikant eller någon annan som verkar som myndighet eller hos en myndighet, den som verkar på uppdrag av en myndighet och den som är anställd hos den som utför ett myndighetsuppdrag. Eftersom de som avlägger en examen inom fängenvårdsbranschen inte är anställda hos myndigheten med undantag av arbetspraktikperioder, tillämpas inte lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet på dem. Under utbildningen får de studerande rikligt med sekretessbelagd information. Därför föreslås det att lagen skall ha en bestämmelse om tystnadsplikten och förbudet mot utnyttjande av uppgifter. Bestämmelsens innehåll motsvarar i sak bestämmelsen i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Straffet för brott mot tystnadsplikten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen (39/1889), om gärningen inte är straffbar enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om det inte föreskrivs ett strängare straff för den annanstans i lag.

21 §. Studietid. I undervisningsplanen definieras maximitiden inom vilken studierna skall avläggas. I undervisningsplanen definieras också utbildningens innehåll i detalj, undervisnings- och arbetsformer samt prestationer som krävs. Kan den som har antagits till att avlägga examensutbildning inte börja sina studier på den kursen som han eller hon har godkänts till, kan utbildningscentralen överföra hans eller hennes studierätt till en kurs som börjar senare. Studierätten kunde skjutas upp högst med ett år.

22 §. Förlust av studierätten. I lagförslaget föreslås det att det disciplinära förfarandet och bestämmelserna om förlusten av studierätten skiljs från varandra. Bestämmelserna om förlust av studierätten är ny inom utbildningen på brottspåföljdsområdet men motsvarar bestämmelserna i den allmänna skol-

lagstiftningen. En bestämmelse om förlust av studierätten ingår bl.a. i 28 § i yrkeshögskolelagen och i 11 § i lagen om polisutbildning.

Förlusten av studierätten gäller bara utbildning som leder till examen och är möjlig i tre fall.

Det kan bestämmas att studierätten är förverkad, om studeranden inte har anmält sig till utbildningscentralens studerande enligt 13 §.

För det andra är förfarandet möjligt när studeranden har konstaterats ha en sådan skada eller sjukdom som utgör ett bestående hinder för deltagandet i utbildningen. Studeranden skall på begäran ge utbildningscentralen de uppgifter som behövs för utvärdering av hälsotillståndet. I lagen tas en bestämmelse om detta. I behandlingen av uppgiften om hälsotillståndet iaktas vad som i personuppgiftslagen föreskrivs om behandlingen av en känslig uppgift.

För det tredje kan det också bestämmas att studierätten är förverkad om studeranden inte avlägger sina studier inom den utsatta tiden som definieras i läroplanen och studeranden inte av särskilt skäl beviljas tilläggstid för att slutföra sina studier. Har studierna avbrutits genom utbildningscentralens beslut, beaktas inte den tid när studierna har varit avbrutna när man räknar studiernas maximitid.

Direktören beslutar om förlusten av studierätten.

Beslutet om förlust av studierätten är inget disciplinärt ärende utan en administrativ påföljd men studerandens rättsskydd har ordnats på samma sätt, dvs. studeranden kan begära rättelse av beslutet hos direktionen och söka ändring i direktionens beslut hos förvaltningsdomstolen.

Om förfarandet i ett ärende som gäller förlust av studierätten föreskrivs i lagens 26 §.

23 §. Avbrott i studierna. I lagen bestäms också om avbrott i studierna. Även denna bestämmelse är ny. Ett motsvarande förfarande är möjligt bl.a. i polisutbildningen med stöd av 12 § i lagen om polisutbildning.

Enligt förslaget kan utbildningscentralen avbryta studierna för viss tid på studerandens initiativ och på basis av ansökan som studeranden har gjort. Tiden kan vara högst två år. Skäl till avbrytandet kan vara bl.a. graviditet och födelse av ett barn eller arbete utomlands t.ex. i fredsbevarande uppgifter eller militär-

tjänst. En långvarig sjukdom kan också vara en grund för avbrytandet av studier på studerandens eget initiativ.

Utbildningscentralen kan också avbryta studierna på sitt eget initiativ, om det finns ett vägande skäl till det. Ett sådant vägande skäl kan vara t.ex. en långvarig sjukdom som orsakar en lång frånvaro som leder till att det inte är möjligt att delta i studierna. Studeranden skall på begäran ge utbildningscentralen de uppgifter som behövs för utvärdering av hälsotillståndet. I behandlingen av uppgiften om hälsotillståndet iaktas personuppgiftslagen.

Även i sådant fall att studeranden inte framskrider tillräckligt i sina studier kan studierna avbrytas. Ett annat vägande skäl som avses i lagrummet kunde vara en pågående förundersökning av ett brott som studeranden misstänks för.

Studierna avbryts för viss tid som kan vara högst ett år i sänder. Behovet av att fortsätta avbrytandet bedöms på nytt senast ett år från beslutet om avbrytande.

Direktören beslutar om avbrottet. Rättelse av beslutet kan sökas med stöd av lagens 30 § hos direktionen och enligt lagens 31 § kan ändring i direktionens beslut sökas vidare hos förvaltningsdomstolen. Om annat förfarande i behandlingen av ärendet föreskrivs i lagens 26 §.

Beslutet om avbrott i studierna kan verkställas genast trots ett eventuellt ändringssökande, om utbildningscentralen eller förvaltningsdomstolen inte bestämmer annat. Om studeranden senare fortsätter sina studier eller om besvärinstansen upphäver beslutet om avbrytande av studierna, får studeranden i samband med senare motsvarande studier tillgodoräkna de studier som studeranden dittills har avlagt. För några läroämnen del kan det finnas anledning till att kontrollera att studerandens kunskaper är aktuella. På grund av detta beslutar utbildningscentralens direktör fall för fall om tillgodoräkandet av studierna.

Om förfarandet i ett ärende som gäller avbrott i studierna föreskrivs i lagens 26 §.

Tiden då studierna är avbrutna enligt beslutet som avses i paragrafens 1 mom. räknas inte med vid beräkningen av maximitiden för studierna.

24 §. Anmärkning och varning. I enlighet

med andra läroanstalter tas det i lagen en bestämmelse om utfärdande av en varning. Direktören kan ge studeranden som deltar i utbildningen som leder till examen en skriftlig varning om denna under utbildningen har betett sig på ett olämpligt sätt för tjänstemannen. För dem som arbetar på brottspåföljdsområdet riktas speciella krav på klanderfrihet och således finns det anledning till att kunna ingripa i otillämpligt beteende redan under studietiden. Kravet på att tjänstemännen är klanderfria sträcker sig också till fritiden. Olämpligt beteende definieras närmare i paragrafens 2 mom. Bestämmelsen motsvarar 13 § 3 mom. i lagen om polisutbildning.

En varning kan ges också om studeranden har försummat att delta i undervisningen eller brutit mot utbildningscentralens ordningsstadga.

Som en lindrigare påföljd kan direktören ge en muntlig anmärkning om man kan anta att studeranden tillrättavisas av den och förseelsen är ringa.

Rättelse av beslutet om utfärdande av varning kan sökas enligt lagens 30 §. Om förfarandet när en varning eller en anmärkning ges föreskrivs i 26 §.

25 §. Avstängning från utbildningen. Bestämmelserna om avstängning av studerande motsvarar i sina huvuddrag de nuvarande bestämmelserna. Eftersom lagen har flera nya möjligheter till att ingripa i studerandens beteende eller exceptionella situationer som anknyter till studierna anses en bestämmelse om avstängning för viss tid inte längre nödvändig.

Avstängning från utbildningen är möjlig om studeranden i samband med sökningen till utbildningen har uppgett sådana felaktiga eller vilseledande uppgifter som kunde ha hindrat antagningen till utbildningen. På motsvarande sätt är en avstängning möjlig om studeranden har hemlighållit någon väsentlig omständighet om sig själv som kunde ha hindrat antagningen, om utbildningscentralen hade vetat den vid antagningen. Bestämmelsen motsvarar den gällande lagen. Av dem som söker till utbildningen kan med deras samtycke inhämtas en säkerhetsutredning. Av den framgår inte nödvändigtvis alla uppgifter om studerandens bakgrund vilka kan ha betydelse när sökandens lämplighet för området utvärderas. En sådan uppgift kan

t.ex. vara en uppgift om en i utlandet pågående undersökning av brott. Enligt den nya lagen kan en sådan uppgift som kommer fram senare vara en grund för avstängning från utbildningen.

Enligt den gällande lagen kan en studerande avstängas om studeranden visar sig vara olämplig för tjänst inom fängsvårdsväsendet. I praktiken kan detta ha betydelse t.ex. att studeranden har gjort sig skyldig till brott.

Den nya lagen skall ha i paragrafen om avstängning en bestämmelse som gäller detta. Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkt kan det att studeranden under utbildningstiden har gjort sig skyldig till ett brott leda till avstängning. Grunden för avstängning kan vara endast ett sådant brott som visar att studeranden inte är tillämplig för fängsvårdsarbetet. Avstängning kan komma i fråga endast om en skriftlig varning inte kan anses som tillräcklig påföljd.

Till avstängning kan också leda ett sådant beteende under utbildningen som försvagar förtroendet för fängsvårdsväsendet. Enligt den föreslagna bestämmelsen skall som opassande betraktas en sådan gärning eller ett sådant beteende som är tillägnad att äventyra förtroendet för en ärlig, pålitlig och rättvis skötsel av uppgifter som hör till tjänstemannen inom fängsvårdsbranschen. Grunden motsvarar den nuvarande lagen men har formats tydligare.

Som en ny grund för avstängning föreslås att den som avlägger examen vägrar drogtestningen eller ger ett positivt resultat i testet vilket visar missbruket av rusmedel. Även i dessa fall är avstängningen den sista åtgärden vilket innebär att i problemen bör ingripas genom andra åtgärder före avstängningen. Bestämmelsen motsvarar också för denna del 14 § i lagen om polisutbildning.

Studeranden kan avstängas också om studeranden inte återupptar studierna efter att den tidsfrist som avses i 23 § löpt ut eller det inte längre föreligger grunder för fortsattande av utbildningen. Den sistnämnda exceptionella situationen kunde uppstå t.ex. om studeranden skadar sig så svårt att han eller hon efter utbildningen inte kan arbeta i övervaknings- och ledningsuppgifter.

Dessutom kan studeranden avstängas om han eller hon upprepade gånger eller i väsentlig omfattning försummar att delta i undervisningen, eller upprepade gånger eller i

väsentlig omfattning har brutit mot utbildningscentralens ordningsstadga. Motsvarande grunder för avstängning ingår också i den nuvarande lagen.

Beslutet kan verkställas genast, om utbildningscentralen eller förvaltningsdomstolen inte bestämmer annat. Om beslutet upphävs, beslutar utbildningscentralen om huruvida de studier som studeranden ditills har avlagt tillgodoräknas i samband med senare motsvarande studier.

Eftersom studeranden under en del av studierna står i ett tjänsteförhållande för viss tid och arbetsperioderna är en del av avläggandet av studierna, bestäms det för tydlighetens skull i lagen att tjänsteförhållandet för viss tid upphör utan ett separat beslut på den tidpunkt studeranden har avstängts från utbildningen.

26 §. Förfarandet i ärenden som gäller studierätt, disciplinärenden och i fall där anmärkning ges. När det fattas beslut i ärenden som gäller studeranden iakttas bestämmelserna i förvaltningslagen. Detta gäller bl.a. utredning av ärenden och hörande av parten. Av rättsskyddsskäl tas det i lagen en bestämmelse om detta.

I lagens 26 § föreskrivs om hörande av studeranden innan det fattas ett beslut som gäller honom eller henne. Hörandet skall ske innan det fattas ett beslut om förlust av studierätten eller avbrott i studierna, utfärdande av en anmärkning eller varning, eller avstängning av studeranden. Dessutom skall det nämntas annan behövlig utredning samt specificeras ärendet, gärningen eller försummelsen som ger upphov för åtgärder.

Studerandens rätt att använda finska eller svenska i behandlingen av ärendet bestäms enligt språklagen.

27 §. Ordningsstadga. I 28 § 3 mom. i lagen om yrkesutbildning föreskrivs det att utbildningsanordnaren skall godkänna en ordningsstadga eller utfärda andra ordningsbestämmelser som läroanstalten skall tillämpa för att främja den interna ordningen i läroanstalten, ostörda studier samt trygghet och trivsel i läroanstaltssamfundet. I ordningsstadga och andra ordningsbestämmelser kan utfärdas sådana regler om de praktiska arrangemangen och ett korrekt uppförande som är nödvändiga för tryggheten och trivseln i läroanstaltssamfundet. Dessutom kan regler ut-

färdas om hur läroanstaltens egendom får hanteras och om hur man får vistas och röra sig i läroanstaltsbyggnaden och på läroanstaltsområdet.

Utbildningscentralen har också en ordningsstadga men lagstiftningen saknar ett omnämnande av den. Bestämmelsen om ordningsstadgan tas nu på lagnivån. Detta är nödvändigt eftersom brott mot ordningsstadgan är en grund för disciplinärt straffande av studeranden. I ordningsstadgan kan utfärdas regler om de praktiska arrangemangen och uppförandet i utbildningscentralen samt vid utförande av uppgifter och övningar som hör till utbildningen, om beväpningen, om hur läroanstaltens egendom får hanteras och om hur man får vistas och röra sig i utbildningscentralen. Innehållet i ordningsstadgan motsvarar 28 § i lagen om yrkesutbildning med undantag av bestämmelser om beväpningen.

5 kap. Särskilda bestämmelser

28 §. Utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen. I lagen bestäms på samma sätt som nu också om deltagandet i undervisningen av yrkeshögskoleexamen på brottspåföljdsområdet vid yrkeshögskolan Laurea. Den egentliga anordnaren av utbildningen är yrkeshögskolan Laurea. Yrkesstudierna som hör till brottspåföljdsområdet ges ändå till en stor del av fängvårdens utbildningscentral enligt ett separat avtal och mot ersättning. Vid revideringen av lagen är det inte meningen att ändra den välfungerande praxis och samarbetet.

I 1 a § i den gällande lagen om utbildningscentralen föreskrivs det att i denna utbildning iakttas i tillämpliga delar vad som bestäms i och med stöd av yrkeshögskolelagen. De studerande är studerande vid yrkeshögskolan och på dem tillämpas inte bestämmelserna i lagen om fängvårdens utbildningscentral. Bestämmelsen bevaras också i detta hänseende oförändrad.

I allt flera tjänster på brottspåföljdsområdet kommer behörighetsvillkoren i fortsättningen att vara en examen minst på yrkeshögskolenivån. Därför kan det finnas anledning till att mera än i dag foga studier som anknyter till brottspåföljdsområdet också till examina vid andra yrkeshögskolor. Vid andra yrkes-

högskolor planeras det ändå inte ett separat utbildningsprogram för brottspåföljdsområdet och således behövs det ingen separat reglering. Utbildningscentralen kan samarbeta också med andra läroanstalter än yrkeshögskolan Laurea och sälja undervisningstjänster till dem, såsom den redan nu gör.

29 §. Finansiering av yrkeshögskoleutbildningen. Paragrafen motsvarar den gällande bestämmelsen om finansieringen av yrkeshögskoleundervisningen men i dess innehåll har beaktats ändringen som trädde i kraft vid ingången av år 2006 i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998). I samband med ändringen avstås från finansiering som baserar sig på det totala antalet studerande enligt bestämda statistikdagar. Fr.o.m. år 2006 bestäms finansieringen i stället för det faktiska antalet studerande på basis av antalet studerande som definieras i målavtalet som undervisningsministeriet och huvudmannen för yrkeshögskolan tillsammans träffar med yrkeshögskolan. I samband med reformen avstår man från beräkningen av en examensvis finansiering och övergår till en beräkning enligt utbildningsområde.

Enligt paragrafen betalar yrkeshögskolan fortfarande till Brottspåföljdsområdets utbildningscentral en ersättning för undervisningen som den har gett på det sätt som yrkeshögskolan och utbildningscentralen avtalar. På grund av ändringen av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet har paragrafen inte längre föreskrifter om hur ersättningen som yrkeshögskolan betalar till utbildningscentralen bestäms utan det bestäms i avtalet mellan dessa läroanstalter. Genom förordning av statsrådet kan ändå bestämmas närmare om vilka ärendekategorier som skall tas med i avtalet mellan yrkeshögskolan och utbildningscentralen och de praktiska arrangemangen i betalningen av ersättningen.

30 §. Rättelseyrkande. Om rättelseyrkandet föreskrivs i 5 § i den gällande lagen. Rättelse söks beroende på ärendet antingen hos Brottspåföljdsverket eller hos utbildningscentralens direktör.

Enligt den nya lagen är det inte längre Brottspåföljdsverket som beslutar om rättelseyrkandena utan de behandlas av direktionen. Direktionen avgör rättelseyrkandena

som gäller antagning till studerande, avbrott i studierna, förlust av studierätten samt disciplin. I alla dessa ärenden fattas beslutet av direktören som första instans. Ändring i direktionens beslut kan sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Rättelseyrkanden som gäller tillgodoräkandet av tidigare studieprestationer eller bedömningen av studieprestationer behandlas av direktören i stället för direktionen. I beslutet som direktören fattar i dessa ärenden får inte sökas rättelse hos direktionen eller ändring genom besvär.

31 §. Ändringssökande. Om ändringssökande i besluten som gäller de studerande föreskrivs i 5 § i den gällande lagen. För närvarande är möjligt att söka ändring i ett beslut som gäller studerandeantagningen och som Brottspåföljdsverket har fattat och i ett beslut som gäller avstängning av studerande.

Enligt den nya lagen får ändring i ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande enligt 30 § sökas hos förvaltningsdomstolen enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ändring kan ändå inte sökas i beslut som gäller bedömning av en studieprestation eller tillgodoräkande av tidigare studier.

Beslutet som förvaltningsdomstolen ger i ärendet är slutligt och i det får inte sökas ändring genom besvär.

32 §. Närmare bestämmelser. Närmare bestämmelser om utbildningscentralens organisation, handläggningen av ärenden, tjänsterna och behörighetsvillkoren för dem samt antagningsförfarandet och givande av undervisning kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

33 §. Ikraftträdande. Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt hösten 2006. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får enligt förslaget vidtas innan lagen träder i kraft.

Genom den nya lagen upphävs lagen av den 16 februari 2001 om Fångvårdens utbildningscentral jämte ändringar.

34 §. Övergångsbestämmelser. Av cheferna på brottspåföljdsområdet förutsätts i fortsättningen en examen minst på yrkeshögskolenivån. Eftersom man har kunnat avlägga studier som hänför sig till brottspåföljdsområdet vid yrkeshögskolan först från år 2003, finns det under de närmaste åren inte tillräck-

ligt med personer som har fått denna utbildning till de chefstjänster som blir fria speciellt när pensioneringen av de stora åldersklasserna under de närmaste åren ökar. På grund av detta har det fortfarande ordnats som påbyggnadsexamen egen utbildning som ger behörighet för chefsuppgifter inom övervakningen. Det har beslutats att lägga ned anordnande av fångvårdsexamen och omnämmanden av den skall enligt förslaget strykas ur lagstiftningen om utbildningscentralen. Övergångsbestämmelsen i lagen gör det ändå möjligt att slutföra den sista fångvårdsexamensutbildningen som började på hösten 2005 i enlighet med de bestämmelser och föreskrifter som gäller vid lagens ikraftträdande.

Avläggande av fångvårdsexamen ger enligt 43 § i förordningen om förvaltningen av straffverkställighet som träder i kraft vid ingången av oktober 2006 behörighet för tjänsten som fångvårdschef endast om examen har avlagts innan förordningen träder i kraft. Sålunda är det sannolikt att största delen av studierna i fångvårdsexamen kommer att slutföras innan behörighetskraven ändras och denna lag träder i kraft.

Mandattiden för den nuvarande direktionen slutar vid utgången av år 2006. Direktionen kunde fortsätta till slutet av sin mandattid men dess sammansättning kompletteras så att den motsvarar lagförslaget 2 §. Om detta föreskrivs i 2 mom. i övergångsbestämmelsen.

Efter att lagen har trätt i kraft tillämpas dess bestämmelser om studerandes rättigheter och skyldigheter. Har ett beslut som gäller studerande ändå fattats innan lagen träder i kraft, iaktas den tidigare lagens bestämmelser om behandlingen av rättelseyrkandet och ändringssökandet.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

Med stöd av den föreslagna lagen utfärdas en förordning av statsrådet. Genom förordningen upphävs förordningen av den 24 augusti 1990 om fångvårdens utbildningscentral.

I överensstämmelse med bemyndiganden som lagen har skall den nya förordningen in-

nehålla föreskrifter om utbildningscentralens (1 §) och direktionens (2 §) uppgifter, behandlingen av ärenden i direktionen (3 §), direktörens uppgifter (4 §) samt om utbildning som leder till examen samt vid behov om annan utbildning (7 §). Med stöd av lagens 29 § kan det vid behov genom förordning av statsrådet bestämmas om vissa ärenden som hänföra sig till anordnande av yrkeshögskoleexamen. Med stöd av lagens 32 § är det på motsvarande sätt möjligt att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om utbildningscentralens organisation, behandling av ärenden, tjänster och behörighetsvillkor för dem samt antagningsförfarande och givande av undervisning.

Om behörigheten som den yrkesinriktade examen inom fångvårdsbranschen ger bestäms genom statsrådets förordning om förvaltningen av straffverkställighet.

Om de studiesociala förmånerna utfärdas med stöd av lagens 13 § en förordning av justitieministeriet.

Med stöd av 27 § utfärdar utbildningscentralens direktör en ordningsstadga som innehåller bestämmelser som gäller studerandena. Dessutom fastställer direktören utbildningscentralens arbetsordning enligt 5 §.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt hösten 2006.

De väsentligaste ändringarna som den föreslagna lagen har är att bestämmelserna lyfts på lagnivån eller att bestämmelser om studerandes rättigheter och skyldigheter kompletteras. Dessutom ändras bestämmelser om beslutanderätten och revideras lagens innehåll så att det motsvarar den nuvarande situationen. Detta gäller bl.a. utbildningscentralens namn och upphävande av bestämmelserna om påbyggnadsexamen. Lärarmötet och elevkåren slutar att existera i sina nuvarande former. Ikraftträdandet har en övergångsbestämmelse. Enligt övergångsbestämmelsen är det möjligt att slutföra examensutbildningen som pågår vid ikraftträdandet. Därutöver föreskrivs om komplettering av direktionens sammansättning och behandlingen av vissa ärenden som gäller eleven.

Eftersom lagen inte orsakar betydande änd-

ringar i den nuvarande situationen kan den träda i kraft snabbt efter att den har antagits och stadfästs.

4. Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

4.1. Allmänt

De allmänna grunderna för statsförvaltningens organ skall enligt 119 § 2 mom. i grundlagen regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Direktören och direktionen fattar största delen av besluten som gäller studerandes rättigheter och skyldigheter. Det är direktören som beslutar bl.a. om disciplinärt straffande av studeranden och direktionen behandlar rättelseyrkandena av disciplinära straff. Med anledning av detta överförs de grundläggande bestämmelserna om utbildningscentralens beslutande organ och deras uppgifter på lagnivån. Med de allmänna grunderna som nämns i grundlagens 119 § avses närmast organets namn, verksamhetsområde, huvudsakliga uppgifter och befogenheter. Därför föreskrivs det i fråga om direktionen i lagen också om dess sammansättning, tillsättande av den, längden på mandatiden och behandling av ärenden i direktionen.

I grundlagens 80 § föreskrivs att genom lag skall utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. I den föreslagna lagen överförs bestämmelserna om studerandenas rättigheter och skyldigheter som nu finns i förordningen delvis ändrade på lagnivån. De mest väsentliga ärendekategorierna är antagningsförfarandet och antagningsgrunderna till examensutbildningen samt tillgodsräknandet av studierna. Dessutom skall lagen ha flera nya bestämmelser om de studerandes rättigheter och skyldigheter. Sådana är bestämmelserna om undervisningsspråket, inskrivning till studerande, avgiftsfriheten av studierna, studietiden, arbetspraktiken och arbetarskyddet samt tystnadsplikten och förbudet mot utnyttjande av information.

Med tanke på de grundläggande rättigheterna är de nya bestämmelserna om förlusten

av studierätten och avbrottet i studierna samt utfärdande av anmärkning och varning betydande. Nytt är också bestämmelserna om användningen av uniform, studerandenas deltagande i uppgifter som de har förordnats till, drogtestningen och ordningsstadgan.

De sistnämnda bestämmelserna som anknyter till de studerandes rättigheter och skyldigheter skall utvärderas utifrån hur legalitetsprincipen som avses i grundlagens 2 § samt rättskyddet som avses i grundlagens 21 § genomförs. Drogtestningen hänför sig till skyddet för personlig frihet och integritet som avses i grundlagens 7 § samt skyddet för privatlivet som avses i grundlagens 10 §. Ordningsstadgan skall betraktas ur synvinkeln på delegering av lagstiftningsbehörigheten som avses i grundlagens 80 §.

Riksdagens grundlagsutskott har ansett att det är möjligt att under vissa förutsättningar begränsa de grundläggande rättigheterna i vanlig lagstiftningsordning. Begränsningarna skall bygga på lag och de skall ha exakta gränser och vara tillräckligt tydliga. Grunderna för begränsningarna skall vara godtagbara med tanke på systemet med grundläggande fri- och rättigheter och ett vägande samhälleligt behov måste kräva dem. Begränsningarna skall också fylla relativitetskravet, dvs. vara nödvändiga för att uppnå ett syfte och stå också i rätt förhållande till rättsobjektet som de grundläggande fri- och rättigheterna skyddar. Dessutom måste det söras för tillräckliga rättsskyddsarrangemang och begränsningen får inte stå i strid med Finlands internationella människorättsförpliktelser. Genom en vanlig lag kan inte stiftas verkningar som sträcker sig till de grundläggande rättigheternas kärnområden.

4.2. Drogtestning

Enligt lagförslagets 17 § är den som deltar i utbildning som leder till examen skyldig att delta i ett drogtest som utförs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, om det finns grundad anledning att misstänka att studerande uppträder påverkad av rusmedel under utbildningstiden eller i arbete i samband med praktiken. I paragrafen föreskrivs också om behandlingen av uppgiften som fås av testet. Att vägra av drogtestningen

eller att ge ett prov som visar missbruk av rusmedel kan i strängaste fallet leda till avstängning från utbildningen.

Föreskriften skall betraktas med tanke på skyddet för personlig frihet och integritet som avses i grundlagens 7 § samt skyddet för privatlivet och personuppgifter som avses i 10 § 1 mom. i grundlagen.

En rättighet som har garanterats i grundlagen kan begränsas genom lag under den förutsättningen att grunderna för begränsningen är godtagbara med tanke på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna och ett vägande samhälleligt behov kräver dem.

Att bekämpa bruket av narkotika och att garantera andra personers säkerhet eller den allmänna säkerheten kan anses vara sådana att ett vägande samhälleligt behov kräver dem och att de är godtagbara med tanke på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna. Tjänstemännen som tjänstgör i övervaknings- och ledningsuppgifter inom fängårdsväsendet är berättigade att använda maktmedel. Undervisningen som anknyter till detta är en viktig del av undervisningen i den yrkesinriktade examen som ger behörighet för väktaruppgifter. Man kan inte delta i utbildningen i bruket av vapen eller annat våld rusmedelspåverkad vilket betyder att grunden för drogtestningen är skälen som hänför sig till personens egen och andras trygghet. Att uppträda berusad i tjänsteuppgifter är inte heller passande för dem som arbetar inom fängårdsbranschen. Som det ovan i detaljmotiveringen har konstaterats är personlig lämplighet på branschen en förutsättning för att kunna arbeta i straffverkställighetsuppgifter.

Begränsningen av de grundläggande rättigheterna skall vara nödvändiga för att uppnå ett syfte och stå i rätt förhållande till rättsobjektet som de grundläggande fri- och rättigheterna skyddar och det vägande samhälleliga behovet som kräver dem. Begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna skall ha tillräckligt exakta gränser och vara tydliga.

Den föreslagna föreskriften om drogtestningen har exakta gränser och motsvarar relativitetsprincipen eftersom drogtestningen riktar sig till en avgränsad grupp, dvs. personer som har antagits till utbildningen och som med grundad anledning kan misstänkas

för missbruket av rusmedel under utbildningen eller arbete som har samband med praktiken. Plikten att delta i testet gäller endast dem som avlägger en yrkesinriktad examen inom fängvården.

När de grundläggande rättigheterna begränsas skall det också sörjas för tillräckliga rättsskyddsarrangemang.

Att uppträda berusad kan leda till ett disciplinstraff, dvs. studeranden kan få en skriftlig varning eller kan avstängas från utbildningen. Det är möjligt att söka rättelse av beslutet hos direktionen och besvara över direktionsens beslut hos förvaltningsdomstolen. Disciplinstraffet förutsätter alltid en testning som utförs av hälsovårdspersonalen eller vägran av testet. I lindrigare fall kan det ges en anmärkning studeranden.

Uppgiften om drogtestet är en uppgift om hälsotillståndet och sålunda en känslig uppgift enligt personuppgiftslagens 11 §. Därför föreskrivs det i paragrafen om drogtestet också om behandlingen av uppgiften. Vid utbildningscentralen får uppgiften behandlas endast av de personer som bereder eller fattar ett beslut om utfärdande av en anmärkning eller ett disciplinstraff.

Den föreslagna föreskriften är likadan som i lagen om polisutbildning. Det föreslås också att lagen om räddningsinstitutet skall ha en bestämmelse om drogtestning.

4.3. Ordningsstadga

Enligt lagförslagets 27 § har utbildningscentralen en ordningsstadga i vilken det kan utfärdas sådana bestämmelser för studerande vid utbildningscentralen som är behövliga för tryggheten och trivseln inom studiesamfundet och som kan gälla bl.a. hur man får vistas och röra sig i läroanstalten och på dess område samt om korrekt uppträdande. Därtill kan det utfärdas bestämmelser om beväpningen och hanteringen av utbildningscentralens egendom. Med stöd av paragrafens 2 mom. är studerandena skyldiga att iaktta ordningsstadgan. För brott mot den kan det utfärdas en anmärkning eller en varning till studeranden eller avstänga honom eller henne. Om rättsmedel som står till studerandens förfogande föreskrivs i lagens 30 och 31 §.

Grundlagsutskottet har inte ansett det vara problematiskt med tanke på grundlagen att föreskriva om läroanstaltens möjlighet att utfärda föreskrifter t.ex. om praktiska arrangemangen av skolarbetet (GrUU 28/2004 rd). Att utfärda en ordningsstadga betyder inte en delegering av lagstiftningsbehörigheten som avses i grundlagens 80 § utan fattande av områdesvis begränsade administrativa beslut av allmän karaktär.

I den föreslagna paragrafen har exakt definierats de ärenden om vilka det föreskrivs genom ordningsstadgan. I sitt ovan nämnda utlåtande har grundlagsutskottet ansett att genom ordningsstadgan kan man inte ge bestämmelser t.ex. om studerandes skyldighet att använda uniform eller sörja för jouruppgifter vid läroanstalten. På grund av detta har lagen en särskild bestämmelse om båda ovan nämnda ärenden.

4.4. Disciplin

I lagförslagens 24 § föreskrivs om utfärdande av en skriftlig varning och i 30 § om avstängning från utbildningen. Båda bestämmelserna gäller bara examensutbildningen. I disciplinförfarandet är det fråga om en administrativ påföljd och om den har föreskrivits också i flera övriga bestämmelser om läroanstalter.

Gärningar för vilka det kan påföras ett disciplinstraff har specificerats i lagen i överensstämmelse med tydlighetskravet. Om rättsmedel som står till studerandens förfogande föreskrivs i lagens 30 och 31 §. Studeranden har enligt grundlagen rätt att söka rättelse och därefter ändring i disciplinstraffet hos allmän domstol.

4.5. Övriga begränsningar av de grundläggande rättigheterna

Övriga begränsningar av de grundläggande rättigheterna, t.ex. skyldigheten att använda uniform eller att avlägga perioder för inläring i arbetet vid den institution som har anvisats för studeranden hör nära samman med studierna och ligger på samma nivå som i övriga motsvarande läroanstalter. Detsamma gäller bestämmelserna om förlust av studierätten och avbrott i studierna. Av lagen framgår förutsättningar för att vidta åtgärder och det är möjligt att söka rättelse av besluten.

4.6. Grundlagsutskottets utlåtande

Lagförslaget innehåller flera frågor om de grundläggande rättigheterna som anknyter till de studerandes rättigheter och skyldigheter. Grundlagsutskottet har tagit ställning till drogtestningen och andra ovan nämnda frågor som hänför sig till grundlagen när det behandlade regeringens propositioner till riksdagen med förslag till lag om polisutbildning (GrUU 28/2004 rd) samt till lag om Räddningsinstitutet (GrUU 12/2006 rd).

De ovan nämnda utlåtandena har beaktats när lagen har beretts. Bestämmelser som nämns i lagförslaget och som anknyter till de grundläggande fri- och rättigheterna skall i övrigt till sitt innehåll och sin utformning anses vara godtagbara med tanke på grundlagen. Regeringen anser att propositionen inte innehåller sådana problem som är så betydande med tanke på grundlagen och lagstiftningsordningen att de förutsätter en behandling i grundlagsutskottet och att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag
om Brottspåföljdsområdets utbildningscentral

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Ställning och uppgifter

Brottspåföljdsområdets utbildningscentral är en statlig läroanstalt som lyder under justitieministeriet och som har till uppgift att ordna sådan utbildning som leder till examen och yrkesinriktad tilläggsutbildning på brottspåföljdsområdet samt bedriva forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sitt eget område.

Närmare bestämmelser om utbildningscentralens uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

2 kap.

Förvaltning

2 §

Direktion

Utbildningscentralen har en direktion som utses av justitieministeriet för fyra år i sänder.

Direktionen har till uppgift att styra, övervaka och utveckla utbildningscentralens verksamhet samt avgöra rättelseyrkanden och andra ärenden som hör till dess behörighet.

Till direktionen hör en ordförande och sju andra medlemmar som var och en har en personlig suppleant. Medlemmarna skall före-

träda undervisningssektorn, brottspåföljdsområdet och intressentgrupperna inom det området samt annan sakkunskap som är viktig med tanke på utbildningscentralens verksamhet. Tre av medlemmarna och deras suppleanter utses bland personer som föreslagits av Brottspåföljdsverket. En av medlemmarna och dennes suppleant företräder utbildningscentralens personal.

Närmare bestämmelser om direktionens uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 §

Behandling av ärenden i direktionen

Direktionen är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst tre andra medlemmar eller suppleanter är närvarande.

Direktionens beslut blir den åsikt som majoriteten understöder. Om rösterna faller lika, gäller som beslut den åsikt som ordföranden har förenat sig om. Ärenden som gäller förlust av studierätt, avbrott i studier, utfärdande av varning och avstängning från utbildningscentralen avgörs dock enligt den lindrigare ståndpunkten.

Närmare bestämmelser om behandling av ärenden i direktionen utfärdas genom förordning av statsrådet.

4 §

Direktör

Utbildningscentralen har en direktör som utnämns av justitieministeriet.

Direktören har till uppgift att leda och utveckla utbildningscentralens verksamhet samt svara för att verksamheten ger resultat och är kvalitativ och för att målen nås.

Närmare bestämmelser om direktörens uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

5 §

Beslutanderätt

De ärenden som ankommer på utbildningscentralen avgörs av direktören, om inte något annat föreskrivs i lag eller med stöd av lag. I arbetsordningen som fastställts av direktören kan bestämmas att ett ärende som hör till direktörens behörighet skall avgöras av någon annan tjänsteman med undantag för ärenden som enligt lag eller förordning av statsrådet skall avgöras av direktören.

Ärenden avgörs på föredragning, om inte något annat bestäms i arbetsordningen.

3 kap.

Undervisning och examina

6 §

Utbildning som leder till yrkesinriktad examen

Utbildningscentralen ger utbildning som leder till en yrkesinriktad examen inom fångvårdssektorn.

Bestämmelser om den behörighet som examen ger utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Grunderna för utbildningen och undervisningsplanen

Om målen för utbildningen som leder till examen, om utbildningens omfattning och struktur och om övriga grunder för utbildningen föreskrivs genom förordning av statsrådet och bestäms med stöd av den i utbild-

ningscentralens examensstadga. Bestämmelser om annan utbildning utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet.

Direktionen fastställer examensstadgan och undervisningsplanen för utbildningen som leder till examen.

Direktionen kan fastställa en undervisningsplan också för annan utbildning.

8 §

Undervisningsspråk

Utbildningscentralens undervisningsspråk är finska. Undervisning ges också på svenska och tillfälligt även på andra språk.

En studerande får i samband med antagningen av studerande och i proven använda antingen finska eller svenska.

4 kap.

De studerandes rättigheter och skyldigheter

9 §

Antagningen av studerande till utbildning som leder till yrkesinriktad examen

Som studerande till utbildning som leder till yrkesinriktad examen kan antas den som

1) före utgången av ansökningstiden har fyllt 18 år,

2) har avlagt minst andra stadiets yrkesinriktade examen, gymnasiets lärokurs eller sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller motsvarande tidigare examen som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998) eller fullgjort motsvarande studier utomlands,

3) i fråga om sin hälsa och övriga egenskaper är lämplig för anställning inom fångvårdsväsendet, samt

4) har blivit godkänd i urvalsprovet.

Av särskilda skäl kan utbildningscentralen bevilja undantag från kraven i 1 mom. 2 punkten, om sökanden i övrigt kan anses ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna i fråga.

Den som ansöker om att bli antagen till ut-

bildning skall lämna utbildningscentralen de uppgifter om sitt hälsotillstånd som behövs för bedömningen vid antagningen av studerande. Utbildningscentralen kan enligt lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) begära en säkerhetsutredning om sökandena till utbildningen.

10 §

Antagning av studerande

Utbildningscentralens direktion beslutar om antagningsförfarandet för utbildning som leder till examen.

Studerande till utbildning som leder till examen antas av direktören för utbildningscentralen. Studerande till annan utbildning inom brottspåföljdsområdet antas av utbildningscentralen.

11 §

Inskrivning

Den som har antagits till utbildning som leder till examen skall på det sätt som utbildningscentralen bestämmer anmäla sig till utbildningscentralen, efter vilket han eller hon antecknas som studerande.

12 §

Tillgodoräknande av studier

En studerande har rätt att räkna sig till godo studier som slutförts någon annanstans och som till sina mål och sitt huvudsakliga innehåll överensstämmer med undervisningsplanen. Utbildningscentralen fattar beslut i ärenden som gäller tillgodoräknande av studier på det sätt som närmare anges i examensstadgan.

Den som är missnöjd med beslutet om tillgodoräknande av studier som slutförts någon annanstans får muntligen eller skriftligen begära rättelse hos den lärare som fattat beslutet. Begäran om rättelse skall framställas inom 14 dagar från det att studeranden har

fått del av beslutet. Läraren skall avgöra ärendet utan dröjsmål.

13 §

Undervisningens avgiftsfrihet och studiesociala förmåner

Den undervisning som leder till yrkesinriktad examen inom fångvårdssektorn är avgiftsfri för den studerande.

Om studiesociala förmåner i anslutning till utbildning som leder till examen föreskrivs genom förordning av justitieministeriet.

14 §

Användning av uniform

Utbildningscentralen kan ålägga den som studerar för examen att bära Fångvårdsväsendets uniform när de deltar i utbildningen.

15 §

De studerandes deltagande i uppgifter som de förordnas till

Utbildningscentralen kan förordna den som studerar för examen att under utbildningen utföra jourtjänst och andra motsvarande utbildningsrelaterade uppgifter.

16 §

Rättelse av bedömning av studieprestationer

En studerande har rätt att få uppgifter om bedömningsgrunderna och hur de har tillämpats på hans eller hennes studieprestationer.

En studerande som är missnöjd med bedömningen av sina studieprestationer kan muntligen eller skriftligen begära rättelse hos den lärare som utfört bedömningen. Begäran om rättelse skall göras inom 14 dagar från den tidpunkt då studeranden har haft möjlighet att ta del av resultaten av bedömningen och hur bedömningsgrunderna har tillämpats på hans eller hennes studieprestationer. Lära-

ren skall avgöra ärendet utan dröjsmål.

17 §

Drogtestning

Den som studerar för examen är skyldig att på förordnande av utbildningscentralen delta i ett drogtest som utförs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och av laboratoriepersonal, om det finns grundad anledning att misstänka att studeranden uppträder påverkad av rusmedel under utbildningstiden eller arbetspraktiken. En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården får skriftligen lämna utbildningscentralen slutsatserna av drogtestet. Denna information får endast behandlas av dem som bereder eller fattar beslut om disciplinstraff.

Utbildningscentralen skall förvara uppgifter om hälsotillståndet skilt från övriga personuppgifter.

Utbildningscentralen svarar för kostnader som uppstår av drogtestning som avses i 1 mom.

18 §

Arbetspraktik

En studerande är skyldig att delta i de perioder av arbetspraktik som ingår i examen vid den enhet på brottspåföljdsområdet till vilken han eller hon anvisas. I arbetspraktiken kan även ingå arbete inom någon annan sektor. Praktiken baserar sig på ett skriftligt avtal mellan utbildningscentralen och arbetsplatsen. Under perioden av arbetspraktik kan studeranden stå i tjänsteförhållande till inrättningen i fråga.

Brottspåföljdsverket beslutar om den lön som betalas under praktikperioden. Om praktiken utförs vid en enhet inom någon annan sektor, avtalas lönen med enheten i fråga.

19 §

Arbetarskydd

Bestämmelser om de studerandes arbetarskydd finns i arbetarskyddslagen (738/2002).

20 §

Tystnadsplikt och förbud mot utnyttjande av information

Den som studerar vid utbildningscentralen får inte röja en handlings sekretessbelagda innehåll eller en uppgift som vore sekretessbelagd om den ingick i en handling, och inte heller någon annan omständighet som han eller hon fått kännedom om i samband med utbildningen och om vilken tystnadsplikt föreskrivs genom lag. En uppgift för vilken tystnadsplikt gäller får inte heller röjas efter det att utbildningen eller verksamheten hos myndigheten har upphört.

En studerande får inte använda sekretessbelagda uppgifter för att skaffa sig själv eller någon annan fördel eller för att skada någon annan.

Till straff för brott mot tystnadsplikten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen (39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller om inte strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

21 §

Studietid

Den som studerar för examen skall slutföra studierna enligt undervisningsplanen inom den maximitid som anges i den gällande undervisningsplanen.

Direktören för utbildningscentralen kan på en studerandens begäran skjuta upp studerandens studierätten till den tidpunkt då utbildningen följande gång inleds, dock med högst ett år.

22 §

Förlust av studierätten

Direktören för utbildningscentralen kan bestämma att rätten att delta i utbildning som leder till examen förloras, om

1) den som antagits till utbildning inte har anmält sig till utbildningscentralen på det sätt som anges i 11 §,

2) en studerande har konstaterats ha en sådan sjukdom eller skada som uppenbart utgör ett bestående hinder för deltagande i utbildningen och avläggande av examen, eller om

3) en studerande inte har slutfört sina studier inom den maximitid som fastställs i undervisningsplanen, om inte utbildningscentralen av särskilda skäl beviljar studeranden extra tid för att slutföra studierna.

Studeranden skall på begäran ge utbildningscentralen de uppgifter som avses i 1 mom. 2 punkten för bedömningen av hälsotillståndet.

23 §

Avbrott i studierna

Direktören för utbildningscentralen kan på ansökan av en studerande avbryta dennes studier för högst två år.

Direktören för utbildningscentralen kan på eget initiativ för högst ett år åt gången avbryta en studerandes studier på grund av långvarig sjukdom eller om studeranden inte med godkänt resultat kan genomföra sina studier i enlighet med undervisningsplanen, för den tid studeranden är föremål för förundersökning av brott eller av något annat motsvarande vägande skäl. Studeranden skall på begäran ge utbildningscentralen de uppgifter som krävs på bedömning av hälsotillståndet.

Beslut om avbrott i studierna kan verkställas genast, om inte utbildningscentralen eller förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Utbildningscentralen beslutar om tillgodoräknande av en studerandes tidigare studier i samband med att han eller hon återupptar sina studier. Den i 1 och 2 mom. avsedda tiden för avbrottet i studierna räknas inte in i maximitidperioden.

24 §

Anmärkning och varning

Direktören för utbildningscentralen kan, när en muntlig anmärkning inte anses vara en tillräcklig påföljd, ge en studerande en skriftlig varning, om han eller hon

1) under utbildningstiden uppträtt på ett sätt som är olämpligt för en tjänsteman vid Fångvårdsväsendet,

2) försummat att delta i undervisningen, eller

3) har brutit mot utbildningscentralens ordningsstadga.

Som olämpligt uppträdande enligt 1 mom. 1 punkten skall betraktas särskilt en gärning eller ett beteende som är ägnat att äventyra förtroendet för att de uppgifter som ankommer på en tjänsteman vid fångvårdsväsendet sköts på ett ärligt, tillförlitligt och rättvist sätt.

25 §

Avstängning från utbildningen

Direktören för utbildningscentralen kan stänga av en studerande från utbildningen som leder till examen, om han eller hon

1) i samband med ansökan om att bli antagen till utbildningen lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter eller hemlighållit någon sådan väsentlig omständighet om sig själv som kunde ha förhindrat antagning till utbildningen,

2) under utbildningstiden gjort sig skyldig till ett sådant brott som visar att han eller hon är olämplig för arbete på brottspåföljdsområdet eller i övrigt uppträtt på ett sätt som är olämpligt för en tjänsteman vid Fångvårdsväsendet och en skriftlig varning inte skall anses vara en tillräcklig påföljd,

3) vid avläggandet av examen vägrar genomgå det drogtest som avses i 17 § eller lämnar ett prov som utvisar missbruk av rusmedel, och en skriftlig varning inte skall anses vara en tillräcklig påföljd,

4) inte återupptar studierna efter att den tidsfrist som avses i 23 § löpt ut, eller det inte längre föreligger grunder för fortsatt utbildning för examen,

5) upprepade gånger eller i väsentlig omfattning försummar att delta i undervisningen, eller

6) upprepade gånger eller i väsentlig omfattning har brutit mot utbildningscentralens ordningsstadga.

Som brott eller olämpligt uppträdande enligt 1 mom. 2 punkten skall betraktas särskilt en gärning eller ett beteende som är ägnat att äventyra förtroendet för att de uppgifter som ankommer på en tjänsteman vid fångvårdsväsendet sköts på ett ärligt, tillförlitligt och rättvist sätt.

Beslut om avstängning kan verkställas gänast, om inte utbildningscentralen eller förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Om ett beslut om avstängning från utbildningen upphävs, beslutar utbildningscentralen om det sätt på vilket de tidigare studierna senare tillgodoräknas studeranden i samband med motsvarande studier.

Ett tjänsteförhållande för viss tid som en studerande som stängts av från utbildningen för examen har utnämnts till i syfte att genomföra en period av arbetspraktik upphör utan särskilt beslut vid den tidpunkt då studeranden stängts av från utbildningen.

26 §

Förfarandet i ärenden som gäller studierätt, disciplinärenden och i fall där anmärkning ges

Innan det fattas beslut om förlust eller avbrytande av studierätten, tilldelande av anmärkning eller varning eller avstängning av en studerande skall det ärende, den gärning eller den försummelse som beslutet grundar sig på specificeras, studeranden höras samt annan behövlig utredning inhämtas.

Om studerandens rätt att använda finska eller svenska i behandlingen av 1 mom. avsedda ärendet föreskrivs i språklagen (423/2003).

27 §

Ordningsstadga

Utbildningscentralen har en ordningsstadga i vilken det kan tas in sådana bestämmelser som är behövliga för tryggheten och trivseln bland de studerande inom studiesamfundet och som kan gälla

1) de praktiska arrangemangen och korrekt uppträdande vid utbildningscentralen samt vid uppdrag och övningar i samband med utbildningen,

2) beväpnningen,

3) hur utbildningscentralens egendom får hanteras, samt

4) hur man får vistas och röra sig inom utbildningscentralen.

De studerande vid utbildningscentralen är förpliktade att följa ordningsstadgan när de vistas inom utbildningscentralen eller dess område eller utför uppdrag eller övningar eller företar studiebesök i samband med utbildningen.

Direktören för utbildningscentralen fastställer ordningsstadgan.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

28 §

Utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen

Den utbildning på brottpåföljdsområdet som leder till yrkeshögskoleexamen anordnas av yrkeshögskolan Laurea i samarbete med utbildningscentralen. I denna utbildning iaktas i tillämpliga delar vad som bestäms i och med stöd av yrkeshögskolelagen (351/2003). De studerande är studerande vid yrkeshögskolan.

Vardera läroanstalten har hand om utbildningen enligt vad som närmare bestäms genom förordning av statsrådet och enligt vad yrkeshögskolan och utbildningscentralen närmare kommer överens om.

29 §

Finansiering av yrkeshögskoleutbildningen

Den yrkeshögskola som avses i 28 § erhåller finansiering för driftkostnaderna för den utbildning som leder till yrkeshögskoleexamen enligt vad som bestäms i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (635/1998). Yrkeshögskolan ersätter utbildningscentralen för den undervisning centralen tillhandahåller i enlighet med vad yrkeshögskolan och centralen avtalar om saken årligen före ingången av finansåret.

Genom förordning av statsrådet kan vid behov närmare bestämmelser utfärdas om det i 1 mom. avsedda avtalet mellan yrkeshögskolan och utbildningscentralen samt om betalningen av ersättning.

30 §

Rättelseyrkande

Den som är missnöjd med ett beslut som gäller antagning av studerande till utbildning för examen kan hos utbildningscentralens direktions skriftligen söka rättelse av beslutet inom 14 dagar efter det att antagningen offentliggjorts. Vid offentliggörandet av resultatet av antagningen av studerande skall anges hur sökanden kan få upplysning om hur grunderna för antagningen har tillämpats på honom eller henne och hur rättelse av antagningen kan sökas.

Den som är missnöjd med lärarens beslut med anledning av begäran om rättelse i beslut om tillgodoräknande av tidigare studier enligt 12 § 2 mom. eller bedömningen av en studieprestation enligt 16 § 2 mom. kan hos direktören för utbildningscentralen skriftligen söka rättelse inom 14 dagar från det att han eller hon fått del av beslutet.

Den som är missnöjd med ett beslut som gäller förlust av studierätten, avbrott i studierna, varning eller avstängning från utbildningen kan hos utbildningscentralens direktions skriftligen söka rättelse inom 14 dagar efter det att han eller hon fått del av beslutet.

I ett beslut i vilket rättelse får sökas får ändring inte sökas genom besvär.

31 §

Ändringsökande

Ändring i ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande enligt 30 § får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996). I ett beslut som i ett rättelseförfarande meddelats om bedömning av en studieprestation eller tillgodoräknandet av tidigare studier får ändring inte sökas genom besvär.

I beslut som förvaltningsdomstolen meddelat i ett ärende som avses i denna lag får ändring inte sökas genom besvär.

32 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om utbildningscentralens organisation och behandlingen av ärenden, om tjänster vid utbildningscentralen och behörighetsvillkoren för dem samt om antagningen till utbildning och undervisningen kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

33 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Genom denna lag upphävs lagen av den 16 februari 2001 om Fångvårdens utbildningscentral (136/2001) jämte ändringar.
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

34 §

Övergångsbestämmelser

Sådan utbildning för fångvårdsexamen som har påbörjats innan denna lag träder i kraft

får slutföras i enlighet med de bestämmelser och föreskrifter som gällde vid ikraftträdandet.

Den direktionen som har tillsatts före ikraftträdandet av denna lag fortsätter till slutet av sin mandattid men dess medlemsantal kompletteras så att det motsvarar vad som fö-

reskrivs i 2 § 3 mom.

Om ett beslut som gäller en elev har fattats innan lagen har trätt i kraft, iakttas vid behandlingen av ett rättelseyrkande som gäller beslutet samt vid ändringssökande de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 8 juni 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Leena Luhtanen*